

Vejledning om håndhævelse af Naturbeskyttelsesloven, Planloven og Byggeloven

Maj 2007

VEJLEDNING OM HÅNDHÆVELSE AF NATURBESKYTTELSSESLOVEN, PLANLOVEN OG BYGGELOVEN

Maj 2007

Vejledningen er udarbejdet af Erhvervs- og Byggestyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen

Indhold

1. Indledning

1.1. Baggrund

1.2. Formål

1.3. Opbygning

1.4. Afgrænsning

1.4.1. Vandløbsloven

1.4.2. Krydsoverensstemmelse

1.4.3. Ulovlig helårsbeboelse i sommerhuse

1.5. Ejer/bruger

2. Tilsyn og besigtigelse

2.1. Tilsynspligten

2.2. Besigtigelse

2.2.1. Legitimation og bemyndigelse

2.2.2. Varsling af besigtigelsen

2.2.2.1. Udendørs besigtigelser

2.2.2.2. Indendørs besigtigelser - Retssikkerhedslovens kapitel 2

2.2.3. Selve besigtigelsen

2.2.3.1. Ejer/bruger nægter at give adgang til ejendommen

2.2.3.2. Hvis ejer/bruger ikke møder op

2.2.3.3. Forhåndstilkendegivelser og afgørelser på stedet

2.2.3.4. Andre ulovlige forhold, der konstateres under besigtigelsen

2.2.3.5. Bevissikring – Billeder mv.

2.2.3.6. Ransagning og forholdet til strafferetsplejen

2.2.3.7. Retten til ikke at inkriminere sig selv

2.2.4. Efter besigtigelsen

3. Administrativ håndhævelse

3.1. Terminologi – begrebsdefinition

3.2. Indledende sagsbehandling

3.3. Påbud

3.3.1. Retsvirkningen af et påbud

3.3.2. Forvaltningslovens regler

3.3.3. Partshøring – udarbejdelse af varslings

3.3.4. Udarbejdelse af påbud

3.3.5. Standsningmeddelelser

3.3.6. Tinglysning af påbud

3.3.7. Retlig eller fysisk lovliggørelse

3.4. Selvhjælpshandling

3.4.1. Generelle regler om selvhjælpshandlinger

3.4.2. Selvhjælpshandling som opfølgning på påbud meddelt ved dom

3.4.3. Naturbeskyttelsesloven - overhængende fare

3.4.4. Friluftsklamer

3.4.5. Påbud efter byggeloven

3.5. Klage

3.5.1. Klagemyndighed

3.5.2. Opsættende virkning

3.5.3. Klagefrist

3.6. Valget mellem de administrative håndhævelsesmidler

4. Politianmeldelse, efterforskning og tiltalerejsning

4.1. Strafansvar efter naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven

4.2. Beslutningen om at politianmelde

4.2.1. Private anmeldelser

4.3. Udformning af politianmeldelsen

4.4. Efterforskningen og samarbejdet med politiet og anklagemyndigheden

4.4.1. Fuldbyrkelse

4.5. Bødestørrelsen

4.6. Tvangsbøder

4.7. Anke

4.8. Tilsynsmedarbejderen som vidne i en straffesag

5. Civilretlig håndhævelse

5.1. Fogedforbud

5.2. Civilt søgsmål

BILAG:

Breveksempel 1: Varsel af påbud – ulovlig tilbygning i landzone

Breveksempel 2: Varsel af påbud – opfyldning og deponering af jord og byggeaffald på strandeng

Breveksempel 3: Påbud – ulovlig tilbygning i landzone

Breveksempel 4: Påbud – opgravning og udjævning af jord i moseområde

Breveksempel 5: Standsningsmeddelelse - etablering af ejendomsmæglerkontor i strid med lokalplan

Breveksempel 6: Standsningsmeddelelse - byggeri uden byggetilladelse

Breveksempel 7: Standsningsmeddelelse – tilstandsændring på strandeng

Breveksempel 8: Politianmeldelse - reklameskilt i det åbne land

Breveksempel 9: Politianmeldelse – byggeri uden byggetilladelse

1. Indledning

1.1 Baggrund

Den 1. januar 2007 overtog kommunerne en række af de opgaver, som hidtil har ligget i amterne. Herunder en stor del af tilsynsopgaverne. Samtidig blev der etableret 7 nye decentrale statslige enheder - miljøcentre - som også skal varetage en række opgaver på natur- og miljøområdet.

Det bliver en stor opgave for kommuner og miljøcentre at sætte sig ind i de mange nye sagsområder. Det er en forudsætning for, at disse - nye såvel som gamle - tilsynsmyndigheder står godt rustet, at det er muligt at finde vejledning til de forskellige opgaver.

I 2005 besluttede miljøministeren, som led i et større håndhævelsesinitiativ på natur- og miljøområdet, at der skal udarbejdes en ny vejledning i håndhævelse af naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven. Det er således emnet for denne vejledning.

1.2. Formål

Vejledningen har til formål at hjælpe tilsynsmyndighederne med at håndhæve

- naturbeskyttelsesloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 884 af 18. august 2004 med senere ændringer,
- planloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 883 af 18. august 2004 med senere ændringer, og
- byggeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 452 af 24. juni 1998 med senere ændringer.

Vejledningen tager udgangspunkt i de regler, der er gældende den 1. januar 2007, det vil sige efter ikrafttrædelsestidspunktet for de lovændringer, der fulgte af kommunalreformen.

Vejledningen afløser planstyrelsens vejledning fra december 1991 om fremgangsmåden i sager om håndhævelse af plan- og byggelovgivningen. Meget af tankegangen i den gamle vejledning er videreført i vejledningen. Vejledningen er dog opdateret i overensstemmelse med de lovændringer og nye regler om tilsyn og håndhævelse, der er kommet til siden 1991.

Den nye vejledning omfatter som noget nyt også håndhævelse af naturbeskyttelsesloven. Håndhævelse af naturbeskyttelsesloven fremgik af den samlede vejledning om loven fra 1993, men har ikke tidligere været genstand for en selvstændig håndhævelsesvejledning. I forbindelse med at kommunerne overtager en stor del af amternes opgaver efter naturbeskyttelsesloven, er det derfor fundet hensigtsmæssigt at vejlede i håndhævelse af disse regler også.

Vejledningen indeholder som noget nyt også et afsnit om tilsyn og besigtigelse. Afsnittet giver en overordnet beskrivelse af tilsynsmyndighedernes forpligtelser efter loven, og giver nogle retningslinjer for, hvordan tilsynsmyndigheden skal forberede og gennemføre besigtigelser. Der knyttes i den forbindelse en række bemærkninger til reglerne i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter (retssikkerhedsloven), jf. lov nr. 442 af 9. juni 2004.

1.3. Opbygning

Vejledningens kapitel 2 giver en beskrivelse af tilsyn og besigtigelse.

I kapitel 3 indeholder vejledningen en gennemgang af den administrative del af en håndhævelsessag. Kapitlet beskriver, hvilke håndhævelsesmidler tilsynsmyndigheden har til rådighed, og opstiller en række praktiske "huskelister" til de forskellige håndhævelsesskridt. Sammen med de vedlagte breveksempler er det hensigten, at tilsynsmyndigheden får en operationel, let tilgængelig indføring i det administrative håndhævelsessystem.

I nogle håndhævelsessager er administrative midler ikke tilstrækkelige til at sørge for lovliggørelse af et ulovligt forhold. Vejledningens kapitel 4 omhandler således den strafferetlige del af en håndhævelsessag. Formålet med kapitlet er for det første at hjælpe tilsynsmyndigheden med at vurdere, om der skal foretages politianmeldelse. Derudover gives en række gode råd til udformningen af en politianmeldelse, og det videre forløb efter sagen er overdraget til politiet.

Vejledningens sidste kapitel indeholder en kortfattet beskrivelse af den civile håndhævelse, det vil sige fagedforbud og civile søgsmål.

1.4. Afgrænsning

Vejledningen tager hovedsagelig sigte på regulering af fast ejendom. Naturbeskyttelsesloven indeholder også regler om andet end fast ejendom, fx reglerne om beskyttelse af dyre- og plantearter.

Principperne i vejledningen vil også kunne anvendes på de regler, der ikke regulerer fast ejendom, dog med de nødvendige tilpasninger efter reglernes karakter.

1.4.1. Vandløbsloven

Naturbeskyttelseslovens regler om vandløb og søer lapper ind over reglerne i vandløbsloven. Vandløbslovens regler om tilsyn og håndhævelse svarer stort set til reglerne i naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven.¹⁾

Denne vejledning retter sig ikke direkte mod håndhævelse af vandløbsloven. Den fremgangsmåde og de grundlæggende principper, der beskrives i vejledningen, vil dog i vidt omfang også kunne anvendes i håndhævelsessager efter vandløbsloven.

1.4.2. Krydsoverensstemmelse

I forbindelse med reformen af EU's landbrugspolitik i 2005 blev det vedtaget, at der skal være sammenhæng mellem udbetaling af direkte støtte til landbrugere og deres ansvar for forskellige områder, herunder miljøet. Landbrugeren skal overholde en række krav for at få den fulde støtte udbetalt. Dette kaldes krydsoverensstemmelse.

Som noget nyt, omfatter krydsoverensstemmelse fra 2007 også enkelte støtteordninger under landdistriktsprogrammet.

Direktoratet for Fødevarerhverv har ansvaret for at administrere og organisere kontrollen med krydsoverensstemmelse i Danmark. Ansvar for kontrollen med overholdelsen af de krav, der indgår i krydsoverensstemmelsessystemet, ligger hos de kontrolmyndigheder, der efter gældende regler er udpeget dertil.

Kontrolmyndighederne skal udtage mindst 1 % af landbrugerne, der modtager direkte støtte, til kontrol med krydsoverensstemmelse og kontrolmyndighederne skal indberette kontrolresultaterne til Direktoratet for Fødevarerhverv

Den enkelte kontrolmyndighed sikrer, at der efter hvert kontrolbesøg udfyldes en kontrolrapport, som danner grundlag for sagsbehandlingen. Konstaterer kontrolmyndigheden, at et eller flere krav ikke er overholdt, får landbrugeren herefter kontrolrapporten i høring og kan komme med sine bemærkninger til rapporten. Direktoratet for Fødevarerhverv vurderer herefter, om der skal ske nedsettelse af støtten.

For mere information om krydsoverensstemmelse, henvises der til Direktoratet for Fødevarerhvervs hjemmeside på www.dffe.dk.

1.4.3. Ulovlig helårsbeboelse i sommerhuse

Planloven indeholder i § 51 a en række særlige håndhævelsesregler som skal anvendes overfor ulovlig helårsbeboelse i sommerhuse. Skov- og Naturstyrelsen har vejledt kommunalbestyrelser, tilsynsråd og politimestre om reglerne ved breve af 23. december 1998, 14. juni 1999 og 18. juni 1999, som alle er tilgængelige på www.skovognatur.dk, under lovgivning. Håndhævelsesreglerne for ulovlig helårsbeboelse i sommerhuse vil ikke blive omtalt yderligere i denne vejledning.

1.5. Ejer/bruger

Det følger direkte af de tre love, som er emnet for denne vejledning, at det påhviler den til enhver tid værende ejer eller bruger af en ejendom at berigtige et ulovligt forhold.²⁾ Udover ejeren kan adressaten for et håndhævelsesskridt således også være brugeren af en ejendom, hvis det ulovlige forhold består i ulovlig brug. Derfor er det valgt i vejledningen at bruge betegnelsen ”ejer/bruger” for den fysiske eller juridiske person, der er adressaten for tilsynsmyndighedens håndhævelsesskridt. Det vil naturligvis afhænge af den konkrete sag, om adressaten er ejer, bruger eller begge.

2. Tilsyn og besigtigelse

2.1. Tilsynspligten

Planloven, byggeloven og naturbeskyttelsesloven indeholder regler om, at kommunalbestyrelsen er tilsynsmyndighed. Det vil sige, at kommunalbestyrelsen skal påse, at lovene overholdes. Lovene indeholder dog ikke regler om, at tilsynsmyndigheden har pligt til at føre et systematisk opsøgende tilsyn. Tilsynsmyndigheden har med andre ord ikke pligt til løbende og regelmæssigt ved eftersyn ”i marken” at undersøge om reglerne bliver overholdt.

Tilsynsmyndigheden har pligt til at reagere, når den bliver opmærksom på et ulovligt forhold, medmindre forholdet er af underordnet betydning

Det er kommunalbestyrelsen, der bestemmer tilsynets tilrettelæggelse og omfang. I den forbindelse bør det indgå i overvejelserne, at tilsyn bør føres med sådanne mellemrum, at krav om retablering i forbindelse med konstatering af ulovlige forhold ikke vanskeliggøres, fordi ejer eller bruger kan siges at være i god tro eller have indstillet sig på, at myndighederne har accepteret den ulovlige tilstand.

Tilsynsmyndigheden har **pligt til at reagere**, når den bliver opmærksom på et ulovligt forhold, medmindre forholdet er af underordnet betydning.³⁾

Et **ulovligt forhold** kan være overtrædelse af lovene, eller af bekendtgørelser der er udstedt i medfør af lovene. Også overtrædelser af påbud eller forbud, eller overtrædelser af vilkår i en tilladelse eller en dispensation, som er udstedt i henhold til lov eller bekendtgørelse, eller overtrædelser af lokalplaner, vil være ulovlige forhold, som tilsynsmyndigheden har pligt til at reagere overfor.

Der vil dog være tilfælde, hvor et ulovligt forhold er af så **underordnet betydning**, at tilsynsmyndigheden ikke har pligt til at reagere. Grænsen for hvornår et forhold er af underordnet betydning ligger ikke fast, og vil variere fra sagsområde til sagsområde.

Men grænsen skal trækkes snævert. Som eksempel på vurderingen af hvornår noget er af ”underordnet betydning”, har folketingets ombudsmand vurderet, at selv en ganske beskedne overskridelse af den lovlige bygningshøjde ifølge bygningsreglementet (2,56 m i stedet for lovligt 2,50 m) krævede en formel dispensation. Dette selv om både kommunalbestyrelsen og boligministeriet efterfølgende havde accepteret overskridelsen og ikke fundet anledning til at foretage videre.⁴⁾

I en dom fra Højesteret fra 1985⁵⁾ var bygningshøjden højst overskredet med nogle få centimeter, hvorfor der ikke var grundlag for et erstatningsansvar for kommunen for ikke at håndhæve overskridelsen.

Pligten til at reagere gælder uanset hvordan tilsynsmyndigheden får kendskab til et ulovligt forhold. Der er således pligt til at reagere, når myndigheden ved henvendelser, klager eller på anden måde blive opmærksom på, at der kan foreligge et ulovligt forhold, med mindre henvendelsen er åbenbart grundløs. Også når tilsynsmyndigheden bliver opmærksom på et ulovligt forhold ved tilsyn i anden anledning, skal tilsynsmyndigheden reagere på samme måde, som hvis forholdet fx var blevet anmeldt til myndigheden. Se pkt. 2.2.3.4 om ulovlige forhold, der konstateres under besigtigelsen. Pligten til at reagere gælder uanset om myndigheden agter at lovliggøre forholdet retligt, så længe der endnu ikke er truffet endelig afgørelse om retlig lovliggørelse.

Tilsynsmyndigheden har efter lovene pligt til at reagere, men lovene siger ikke noget om, hvordan myndigheden skal reagere. Myndigheden bestemmer således i høj grad selv hvilken reaktion, der vil være passende i hver enkelt sag. Læs mere om valget mellem de forskellige håndhævelsesskridt i [kapitel 3](#).

Konsekvensen af, at tilsynsmyndigheden ikke reagerer på en ulovlighed, kan være ganske betydelig. **Passivitet** fra tilsynsmyndighedens side kan således medføre, at tilsynsmyndigheden ikke kan håndhæve reglerne overfor ejer/bruger.

Som eksempel herpå, kan nævnes en sag fra Naturklagenævnet fra 1995,⁶⁾ hvor kommunen helt tilbage i 1986 havde påbudt ejeren af en ejendom at fjerne den ene af to indkørsler, fordi den dagældende byplanvedtægt bestemte, at der kun måtte etableres en indkørsel. I 1995 blev sagen behandlet af Naturklagenævnet. Nævnet udtalte bl.a., at ”kommunen ikke foretog eftersyn af, om påbuddet var blevet efterkommet. Påbuddet blev derfor heller ikke fulgt op af en politianmeldelse for manglende efterkommelse.” Derfor mener nævnet, at kommunen har fortabt muligheden for at forlange den ene udkørsel sløjft.

I en anden sag fra Naturklagenævnet fra 1993⁷⁾ havde en kommune påbudt en ejer, at han skulle overholde en servitut om, at hegn ikke måtte være højere end 100 cm. Kommunen havde i 1978 henvendt sig til samtlige beboere i sommerhusområdet, og oplyst at reglerne om hegn skulle overholdes. Henvendelsen blev dog ikke fulgt op, og kommunen påtalte heller ikke forholdet, da ejendommen blev udstykket i 1984. Naturklagenævnet udtalte bl.a., at ”kommunen havde udvist passivitet over for hegnsforholdene i så lang tid, at kommunen nu må være afskåret fra at kræve forholdene lovliggjort”.

I begge de nævnte afgørelser blev resultatet, at tilsynsmyndigheden ikke kunne håndhæve reglerne, på grund af passivitet. Nævnet lægger i begge sager vægt på, at tilsynsmyndigheden ikke havde fulgt op på håndhævelsesskridt overfor ejer/bruger.

Tilsynsmyndigheden må således ikke være passive overfor et konstateret ulovligt forhold. Hvis tilsynsmyndigheden fx meddeler et påbud, bør myndigheden samtidig tage stilling til, hvornår der skal følges op på påbuddet, og sørge for at opfølgning rent faktisk sker. Læs mere om udarbejdelse af påbud under pkt. 3.3.4.

Kommunalbestyrelsen har pligt til årligt at indsende oplysninger til Skov- og Naturstyrelsen om kommunens tilsyns- og plejevirksomhed efter naturbeskyttelsesloven, jf. bekendtgørelse nr. 1604 af 20. november 2006 om pleje af fredede arealer og om tilsyn, som senest er ændret i forbindelse med kommunalreformen, med ikrafttræden den 1. januar 2007.

2.2. Besigtigelse⁸⁾

Når tilsynsmyndigheden bliver opmærksom på, at der kan være tale om en ulovlighed vil det ofte være nødvendigt at foretage en besigtigelse. Når der skal foretages en besigtigelse, er der en række spilleregler, som tilsynsmyndigheden skal følge. Dette afsnit giver derfor en introduktion til de vigtigste problemstillinger, tilsynsmyndigheden skal være opmærksom på før, under og efter besigtigelsen.

2.2.1. Legitimation og bemyndigelse

Medarbejdere, der deltager i en besigtigelse, skal altid medbringe **legitimationskort**. Legitimationskortet skal oplyse hvilken myndighed medarbejderen repræsenterer, og indeholde oplysninger om den pågældendes identitet. Et legitimationskort skal med andre ord vise, hvem medarbejderen er, og hvilken myndighed han eller hun kommer fra.

Medbring altid legitimationskort.

Eksterne konsulenter m.v. skal altid medbringe legitimation og bemyndigelse

Medarbejderen bør vise legitimationskortet uopfordret⁹⁾ ved eksempelvis at bære kortet et synligt sted. Hvis ejer/bruger kender medarbejderen i forvejen, fx fra tidligere besigtigelser, er det ikke nødvendigt at vise legitimationskort.

Eksterne konsulenter m.v., der er ansat af tilsynsmyndigheden til at udføre bestemte opgaver, skal også medbringe gyldig legitimation, fx i form af kørekort, samt **skriftlig bemyndigelse** til at udføre opgaverne. En ekstern konsulent kunne eksempelvis være en landinspektør, som tilsynsmyndigheden har bedt om at fastlægge ejendommens skel, eller en biolog, som skal vurdere, om et areal er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Bemyndigelsen skal være skriftlig og skal udtrykkeligt angive navn og titel på den bemyndigede. Den skal beskrive, hvilke opgaver den pågældende udfører for tilsynsmyndigheden, og om han/hun har adgang til ejendom uden retskendelse.

En bemyndigelse er personlig. Den må ikke overdrages til andre, og den giver ikke den pågældende ret til at tage andre personer med på en besigtigelse, medmindre ejer/bruger udtrykkeligt har accepteret dette på forhånd. Medarbejde fra tilsynsmyndigheden må således ikke tage fx klagere, naboer, repræsentanter fra foreninger eller lignende med på besigtigelse, med mindre ejer/bruger har accepteret dette på forhånd.

2.2.2. Varsling af besigtigelsen

Der gælder forskellige regler for varsling af henholdsvis udendørs og indendørs besigtigelser. I de følgende afsnit sondres derfor imellem besigtigelser, der skal foregå udendørs, og besigtigelser, som helt eller delvis skal foregå indendørs.

Langt størstedelen af besigtigelser efter naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven foregår udendørs. Besigtigelse af marker, naturarealer, haver, gårdspladser, byggepladser m.v. vil være udendørs besigtigelser. Besigtigelser af lokaler, hvortil der er almindelig offentlig adgang, fx butikker og restauranter, vil ligeledes være udendørs besigtigelser, medmindre tilsynsmyndigheden skal ind i baglokaler m.v.

Varsling af udendørs besigtigelser er beskrevet under afsnit 2.2.2.1. Reglerne for indendørs besigtigelser er beskrevet i afsnit 2.2.2.2.

2.2.2.1. Udendørs besigtigelser

Naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven indeholder regler om, at tilsynsmyndigheden har ret til at skaffe sig adgang til en ejendom uden retskendelse.¹⁰⁾

For at sikre, at ejer/bruger har mulighed for at overvære besigtigelsen, **skal tilsynsmyndigheden så vidt muligt varsle** ejer/bruger om besigtigelsen, medmindre formålet vil gå tabt ved at varsle.

Der er flere fordele ved, at ejer/bruger får mulighed for at være til stede under besigtigelsen. Ejer/bruger får mulighed for at få oplyst, hvad årsagen til besigtigelsen er, og komme med sine bemærkninger til sagen. Når ejer/bruger er til stede, får tilsynsmyndigheden endvidere bedre muligheder for at oplyse sagen korrekt, fx ved at stille spørgsmål til ejer/bruger. Tilsynsmyndigheden får samtidig mulighed for at vurdere, om ejer/bruger agter at lovliggøre et evt. ulovligt forhold. Ejer/brugers tilstedeværelse har også den fordel, at ejer/bruger ikke efterfølgende vil kunne hævde, at besigtigelsen ikke har fundet sted.

Der gælder ingen formelle regler om, hvordan varslingen skal ske. I nogle sager vil det være naturligt at varsle besigtigelsen telefonisk, efterfulgt af en skriftlig bekræftelse af det aftalte tidspunkt. I andre tilfælde kan det være mere passende, at varsle besigtigelsen i forbindelse med en evt. indledende orientering af ejer/bruger om sagen.

I nogle tilfælde vil der være en risiko for, at **formålet med besigtigelse vil gå tabt ved at varsle**. I så fald bør besigtigelsen gennemføres uvarslet.

Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvis tilsynsmyndigheden får kendskab til, at der er ulovlige aktiviteter i gang, som endnu ikke er fuldført, fx hvor et byggeri eller en nedrivning er iværksat uden byggetilladelse. Besigtigelse bør endvidere gennemføres uvarslet i sager, hvor der er tale om ulovligt opstillede genstande, der let kan fjernes, fx visse reklameskilte i det åbne land, eller en bæk, der er opstillet indenfor strandbeskyttelseslinjen. Også sager, hvor der er risiko for alvorlig skade på de interesser, lovgivningen tilsigter at beskytte, kan besigtigelsen gennemføres uden forudgående varsel. Hvis fx ejer/bruger er i færd med at pløje en hede, eller hvis ejer/bruger er i gang med at nedrive en bygning omfattet af bevaringsbestemmelser i en lokalplan, vil det ikke være nødvendigt at varsle en besigtigelse.

Der vil som udgangspunkt ikke være noget til hinder for, at tilsynsmyndigheden anvender oplysninger, som den har fået på et uvarslet tilsyn, eller i forbindelse med tilsyn i anden anledning, også selv om tilsynet burde have været varslet. Det er op til politiet og domstolene at vurdere, om oplysningerne vil kunne bruges i en straffesag.

Hvis der er indkaldt til et møde eller en besigtigelse **på initiativ fra ejeren selv** – eller en anden tilsynsmyndighed - er varsling normalt ikke aktuel. Det kan dog være en god idé at sende en skriftlig bekræftelse af aftalen, selv om besigtigelsen er mundtligt aftalt med ejer/bruger, så er man sikker på det aftalte tidspunkt, og formålet med besigtigelsen.

2.2.2.2. Indendørs besigtigelser - Retssikkerhedslovens kapitel 2

I sager, hvor besigtigelsen skal foregå indendørs, skal tilsynsmyndigheden være særligt opmærksom på reglerne i retssikkerhedslovens kapitel 2.¹¹⁾ Reglerne gælder kun for indendørs besigtigelser.

Reglerne gælder derimod ikke, hvor besigtigelsen foregår udenfor, på fx byggepladser, gårdspladser, haver, marker, naturarealer og lignende. Heller ikke lokaler, hvortil der er almindelig offentlig adgang, fx butikker og restauranter, vil være at betragte som indendørs, medmindre tilsynsmyndigheden skal ind i baglokaler m.v.

Retssikkerhedsloven indeholder en række krav om hvornår og hvordan der skal varsles, ligesom loven beskriver, hvornår varslingsreglerne kan fraviges helt eller delvis.

Hovedreglen er, at myndigheden skal sende et skriftlig varsel mindst 14 dage før besigtigelsen.¹²⁾ I varslingen skal ejer/bruger have oplyst tid og sted, formålet med, og grundlaget for besigtigelsen. Det skal endvidere fremgå, at ejer/bruger kan lade sig repræsentere, og at ejer/bruger har ret til at gøre indsigelse mod besigtigelsen.

Miljøstyrelsen udarbejdede i 2005 en vejledning om retssikkerhedsloven.¹³⁾ Vejledningen tager hovedsageligt sigte på besigtigelser efter miljøbeskyttelsesloven, men vejledning indeholder en række generelle overvejelser, der uden videre kan overføres til besigtigelser efter naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven.

Har tilsynsmyndigheden til hensigt at gennemføre en indendørs besigtigelse, kan Miljøstyrelsens vejledning hjælpe til med at beskrive de problemstillinger, tilsynsmyndigheden skal være særligt opmærksom på.¹⁴⁾

Erhvervs- og Byggestyrelsen har udarbejdet brevskebeloner, der kan anvendes ved varsling af tilsyn efter byggeloven. Brevskebelonerne ligger på styrelsens hjemmeside www.ebst.dk, under byggeri, byggesagsbehandling og varsling af tilsyn.

2.2.3. Selve besigtigelsen

En besigtigelse bør altid indledes med kort at præsentere **hvem**, der er til stede. Husk i den forbindelse altid at medbringe legitimationskort, jf. pkt. 2.2.1.

Derudover bør man altid fortælle **hvorfor** besigtigelsen finder sted, eventuelt blot ved at henvise til varslingsbrevet.

Tilsynsmedarbejdere bør optræde neutralt. Medarbejdere bør derfor fx ikke ankomme til besigtigelsen sammen med sagens parter.

Hvis der opstår spørgsmål, der ligger uden for formålet med besigtigelsen eller uden for tilsynsmyndighedens arbejdsfelt, må tilsynsmedarbejderen give oplysningerne videre til rette vedkommende.

2.2.3.1. Ejer/bruger nægter at give adgang til ejendommen

Alle de tre love, der er omfattet af denne vejledning, indeholder en ret for tilsynsmyndigheden til at skaffe sig adgang uden retskendelse.¹⁵⁾

Tilsynsmyndigheden har ingen magtbeføjelser, hvis ejer/bruger forhindrer adgangen til ejendommen. Hvis ejer/bruger nægter at give adgang til ejendommen eller optræder truende, skal tilsynsmedarbejderen således forlade stedet og kontakte politiet. Besigtigelsen kan derefter gennemføres med politiets hjælp. Inden tilsynsmedarbejderen kontakter politiet bør tilsynsmyndigheden sikre, at der er foretaget korrekt varsling.

I sager efter naturbeskyttelsesloven er det strafbart at modvirke tilsynsmyndighederne adgang til en ejendom.¹⁶⁾

2.2.3.2. Hvis ejer/bruger ikke møder op

Hvis besigtigelsen er korrekt varslet, kan den gennemføres selv om ejeren eller brugeren ikke møder op. Man bør dog altid vente i rimelig tid på, at ejer/bruger møder op, og evt. forsøge at få fat på dem telefonisk inden besigtigelsen går i gang.

Hvis besigtigelsen indebærer adgang til privat bopæl, sommerhuse, jagthytter, bagagerum i biler eller lignende, skal politiet tilkaldes - selv om døren står åben, jf. nedenfor afsnit 2.2.3.6 om ransagning. For så vidt angår bygninger, hvortil der er offentlig adgang, fx butikslokaler, kan tilsynsmyndigheden dog gå ind, selv om ejeren/bruger ikke er mødt op.

2.2.3.3. Forhåndstilkendegivelser og afgørelser på stedet

Deltagerne i en besigtigelse – især de berørte ejere/brugere – vil ofte presse på for at få tilsynsmyndighedens afgørelse eller tilkendegivelse på stedet, frem for at skulle vente på en skriftlig afgørelse.

Man bør som hovedregel ikke træffe afgørelser på stedet
--

Som hovedregel bør tilsynsmyndigheden **ikke træffe afgørelser på stedet**. Der kan dog være tilfælde, hvor tilsynsmyndigheden kan vælge at give en forhåndstilkendegivelse om, hvad tilsynsmyndighedens afgørelse vil blive.

Tilsynsmyndighed kan vælge at give en **forhåndstilkendegivelse**, hvis

- der ikke er andre parter eller myndigheder, som skal have lejlighed til at udtale sig,
- sagen er overskuelig og oplyst tilstrækkeligt, og
- der ikke under besigtigelsen er konstateret uforudsete faktiske eller retlige forhold.

En forhåndstilkendegivelse vil kun være vejledende for parten, og skal snarest muligt følges op skriftligt, med korrekt underretning af andre parter og myndigheder, og klagevejledning. Hvis tilsynsmyndigheden er det mindste usikker på afgørelsen, eller hvis der er andre parter eller myndigheder, der skal udtale sig, bør tilsynsmyndigheden oplyse, at det ikke er til at sige noget om udfaldet af sagen endnu.

2.2.3.4. Andre ulovlige forhold, der konstateres under besigtigelsen

Tilsynsmyndigheden har pligt til at reagere overfor et ulovligt forhold, som ikke er af underordnet betydning. Pligten til at reagere gælder, uanset hvordan tilsynsmyndigheden bliver opmærksom på det ulovlige forhold. Det vil sige, at tilsynsmyndigheden også har pligt til at reagere, når den tilfældigt bliver opmærksom på et ulovligt forhold i forbindelse med en besigtigelse, der vedrører et andet forhold. Hvis et ulovligt forhold, der konstateres under besigtigelsen, **forbigås i tavshed**, vil ejer/bruger – meget naturligt - kunne opfatte tavsheden som en stiltiende accept af det ulovlige forhold. Hvis en ejer eller en bruger har haft besøg af tilsynsmyndigheden uden at have modtaget reaktioner på en ulovlighed, vil tilsynsmyndigheden senere have svært ved at gennemføre en lovliggørelsessag. Læs mere om passivitet fra tilsynsmyndighedens side ovenfor under pkt. 2.1, hvor der bl.a. er beskrevet et par eksempler fra Naturklagenævnets praksis.

Det er op til tilsynsmyndigheden at vurdere hvilken reaktion, der er passende. Ofte vil der være behov for at afholde en ny besigtigelse med det formål at undersøge forholdet nærmere, især hvis ejer/bruger ikke er til stede ved besigtigelsen.

I andre sager af mere alvorlige sager, eller i sager hvor tilsynsmyndigheden opdager en igangværende ulovlig aktivitet, kan der være behov for at handle hurtigt og udstede et påbud eller en standningsmeddelelse straks.

Heller ikke ulovlige forhold, som hører under naturbeskyttelsesloven, planloven eller bygge-loven, og som hører under en **anden myndigheds tilsynsområde**, bør forbigås i tavshed. Tilsynsmyndigheden bør i sådanne situationer samtidig oplyse ejeren/brugeren om, at forholdet vil blive anmeldt til rette myndighed.¹⁷⁾

2.2.3.5. Bevissikring – Billeder mv.

I håndhævelsessager efter naturbeskyttelsesloven eller planloven vil der ofte være et stort behov for dokumentation, hovedsagelig i form af billeder af det eller de ulovlige forhold.

Husk at tidsstemple billederne og sende kopi til ejer/bruger

Billeder, der er taget under besigtigelsen, har en meget vigtig funktion i den videre sagsbehandling efter besigtigelsen, fordi billeder giver en beskrivelse af ejendommens udseende på et bestemt tidspunkt.

Når tilsynsmyndigheden skal vurdere hvilke håndhævelsesskridt, der skal iværksættes, vil billeder af det ulovlige forhold indgå som dokumentation for, hvilke ulovlige forhold der er tale om. Billeder vil også have en stor bevisværdi i forbindelse med politianmeldelse, og i særdeleshed i forbindelse med en eventuel straffesag.

Hvis billeder skal tjene som bevismiddel, bør det fremgå, hvornår billederne er taget, og hvad de forestiller. Husk derfor altid at tidsstemple billederne og beskrive hvad de forestiller.

Billederne indeholder en beskrivelse af væsentlige faktiske omstændigheder, som kan have betydning for tilsynsmyndighedens afgørelse i sagen. Tilsynsmyndigheden bør derfor altid sende en kopi af de billeder, der indgår i den videre sagsbehandling til ejer/bruger.

Kommer tilsynsmyndigheden i besiddelse af andre typer af beviser, som ejer/bruger ikke er bekendt med, bør kopi af materialet ligeledes sendes til ejer/bruger. Det kunne eksempelvis være landinspektørdokumenter af forskellig slags, såsom måleblade og andet kortmateriale.

2.2.3.6. Ransagning og forholdet til strafferetsplejen

Tilsynsmyndigheden har ret til at skaffe sig adgang til ejendomme uden retskendelse. Denne ret giver dog ikke adgang til at ransage privat bopæl, sommerhuse, jagtthytter, bagagerum i biler eller lignende. Hvis tilsynsmyndigheden på baggrund af en konkret mistanke vurderer, at der er behov for at foretage ransagning, skal politiet tilkaldes, og ransagning foretages efter retsplejelovens regler.

Retssikkerhedsloven¹⁸⁾ indeholder regler om afgrænsningen mellem tilsynsmyndighedens og politiets kompetence. Reglerne er til for at sikre, at retsplejelovens regler om ransagning m.v. ikke bliver omgået ved, at tilsynsmyndighederne bruger administrative beføjelser i sager, der bør håndteres af politiet.

Retssikkerhedslovens regler indebærer, at besigtigelse og andre tilsynsopgaver i sager hvor tilsynsmyndigheden har rimelig grund til at mistænke ejer/bruger for at have begået en strafbar lovovertrædelse, skal gennemføres af politiet.

Tilsynsopgaverne kan dog fortsat varetages af tilsynsmyndigheden, hvis den ikke overvejer politianmeldelse, fx fordi der endnu ikke er tilstrækkelige oplysninger til at vurdere, om der skal politianmeldes. Hvis tilsynsmyndigheden kun har en mere løs mistanke, kan den fortsat bruge sine administrative beføjelser.

Det afgørende er, om tilsynsmyndigheden har ”rimelig grund til at mistænke” ejer/bruger for at have begået noget strafbart. I så fald skal politiet overtage behandlingen af sagen. Tilsynsmyndigheden skal dog have mere end en løs mistanke, før den kan siges at have ”rimelig grund til at mistænke”. Der skal altså foreligge så konkrete oplysninger og dokumentation – også om omfanget af det ulovlige forhold – at tilsynsmyndigheden kan udforme en politianmeldelse med et sådan indhold, at politiet vil kunne tage stilling til sagen.

Tilsynsmyndigheden må således vurdere om, der er tilstrækkeligt grundlag til at foretage politianmeldelse. Efter det tidspunkt skal politiet overtage de videre undersøgelser i sagen.

Selv om politiet har overtaget sagen, må tilsynsmyndigheden gerne bistå politiet. Tilsynsmyndigheden må også gerne videregive de oplysninger til politiet, som den lovligt har skaffet til brug for administrative opgaver, eller før den havde ”rimelig grund til mistanke”. Tilsynsmyndigheden må dog herefter ikke uden politiets bistand foretage besigtigelse eller på andet måde indhente oplysninger om sagen, fx til brug for en straffesag.

2.2.3.7. Retten til ikke at inkriminere sig selv

Retssikkerhedslovens § 10 bestemmer, at tilsynsmyndigheden ikke må kræve oplysninger fra en ejer/bruger, hvis myndigheden har konkret mistanke om et strafbart forhold.

Konkret mistanke kræver, at tilsynsmyndigheden har nogle objektive kendsgerninger, der med en vis sandsynlighed tyder på, at der er foregået noget strafbart, og tilsynsmyndigheden overvejer at indgive politianmeldelse. I det indledende stadie af en håndhævelsessag, vil politianmeldelse sjældent være på tale. Tilsynsmyndigheden vil ofte først forsøge at anvende de administrative håndhævelsesmidler, og derefter overveje at politianmelde. Reglerne i retssikkerhedslovens § 10 finder således normalt ikke anvendelse under den administrative behandling af sagen.

Hvis tilsynsmyndigheden vurderer, at der er en konkret mistanke om et strafbart forhold, og den overvejer at politianmelde, indebærer reglerne i retssikkerhedsloven, at tilsynsmyndigheden enten helt bør undlade at bede ejer/bruger om yderligere oplysninger, eller vejlede om, at der ikke er pligt til at give oplysninger.

Tilsynsmyndigheden må dog fortsat gerne bede om oplysninger, hvis myndigheden vurderer, at det er en sag, der ikke skal politianmeldes, eller hvis der er tale om oplysninger, der slet ikke vil kunne have betydning for straffesagen.

2.2.4. Efter besigtigelsen

Når besigtigelsen er afsluttet, og tilsynsmyndigheden har overvejet hvad næste skridt i sagen skal være, bør tilsynsmyndigheden sende en skriftlig tilbagemelding til ejer/bruger.

Tilbagemelding bør gives snarest muligt efter besigtigelsen, og bør indeholde:

- dato og tidspunkt for besigtigelsen,
- hvem der deltog,
- beskrivelse af de fysiske og faktiske forhold, der blev konstateret ved besigtigelse,

- en beskrivelse af hvad der evt. blev tilkendegivet, aftalt, varslet eller påbudt om lovliggørelse af ulovlige forhold under besigtigelsen,
- besvarelse af de spørgsmål, der måtte være opstået under besigtigelsen, og
- beskrivelse af hvad der videre skal ske i sagen.

Hvis tilbagemeldingen samtidig skal tjene som varsel om udstedelse af et påbud, skal tilbagemeldingen endvidere indeholde oplysning om, at der vil blive udstedt et påbud, en frist for at efterkomme påbuddet, og en anmodning om ejers/brugers bemærkninger inden en fastsat frist. Se nærmere om varsling af påbud under afsnit 3.3.3.

3. Administrativ håndhævelse

Dette kapitel indeholder en gennemgang af de administrative håndhævelsesmidler, som tilsynsmyndigheden har til rådighed, og hvordan håndhævelsesmidlerne anvendes i praksis. Kapitlet indledes med en definition af de begreber (pkt. 3.1), der anvendes, og en kort beskrivelse af hvordan en håndhævelsessag indledes. Under pkt. 3.2 - 3.4 bliver de enkelte håndhævelsesmidler beskrevet i detaljer, hvorefter der følger en beskrivelse af klagesystemet (pkt. 3.5). Afslutningsvis indeholder kapitlet – under pkt. 3.6 – en vejledning til hvordan tilsynsmyndigheden vælger mellem de forskellige håndhævelsesmidler.

3.1. Terminologi – begrebsdefinition

Der har i den miljøretlige litteratur været anvendt forskellige terminologier, når man har beskæftiget sig med administrative håndhævelsesskridt. I denne vejledning er valgt at bruge følgende terminologi:

Påbud, jf. afsnit 3.3:

Ved påbud forstås i denne vejledning påbud om at bringe et etableret ulovligt forhold, eller en ulovlig aktivitet, til ophør. Et sådan påbud omtales ofte som ”lovliggørelsespåbud” (eller et påbud om lovliggørelse). Påbud i håndhævelsessager efter naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven vil således gå ud på at konstatere hvad det ulovlige forhold består i, og stille krav om, at forholdet lovliggøres. Det sker som hovedregel ved fysisk at bringe ejendommen tilbage til den oprindelige tilstand, eller ved at standse den ulovlige aktivitet. Der kan alternativt ske retlig lovliggørelse, ved efterfølgende dispensation/tilladelse eller tilvejebringelse af en nødvendig lokalplan, hvor betingelserne herfor er til stede.

Den til enhver tid værende ejer eller bruger af en ejendom har pligt til at lovliggøre et ulovligt forhold¹⁹⁾. Et påbud om at lovliggøre et ulovligt forhold går således ikke ud på at skabe en ny forpligtelse for ejer/bruger.

Selv om pligten for ejer/bruger til at lovliggøre forholdet gælder direkte i medfør af lovgivningen, vil et påbud i sig selv have væsentlig betydning for ejer/bruger. Påbud beskriver omfanget af ejer/brugers pligt, ved at meddele hvordan lovliggørelse skal ske. Ejer/bruger kan endvidere straffes og idømmes tvangsbøder, hvis påbud ikke efterkommes. Påbud betragtes derfor som afgørelser i forvaltningslovens forstand, og skal således leve op til forvaltningslovens krav til proces og indhold, dvs. krav om forudgående partshøring, begrundelse og klagevejledning m.v. Grundlaget for at meddele et påbud kan påklages til den relevante klagemyndighed²⁰⁾.

Påbud, som går ud på at standse en igangværende aktivitet kaldes i denne vejledning for **standsningssmeddelelser** (afsnit 3.3.5). En standsningssmeddelelse kaldes også et konstaterende stands-

ningspåbud. En standsningsmeddelelse er således en meddelelse om at ejer/bruger er i gang med en ulovlig aktivitet, og omgående skal standse denne.

Selvhjælpshandling, jf. afsnit 3.4:

En selvhjælpshandling er det mest indgribende administrative håndhævelsesskridt tilsynsmyndigheden kan tage i brug. En selvhjælpshandling består i, at tilsynsmyndigheden selv udfører – eller lader udføre – det arbejde, som ejer/bruger er forpligtet til for at lovliggøre et ulovligt forhold.

Ejer/brugers pligt til at lovliggøre forholdet bliver derved omdannet til en pligt til at refundere tilsynsmyndighedens udgifter ved selvhjælpshandlingen. Selvhjælpshandlinger må alene anvendes i de særlige tilfælde, som er omtalt i lovgivningen. En selvhjælpshandling forudsætter som udgangspunkt en forudgående dom, medmindre der er overhængende fare for skade på de interesser lovgivningen tilsigter at beskytte. Naturbeskyttelsesloven indeholder endvidere en mulighed for at gennemføre en selvhjælpshandling uden forudgående dom i sager om friluftsklamer i det åbne land²¹).

3.2. Indledende sagsbehandling

Når tilsynsmyndigheden bliver bekendt med en ny håndhævelsessag, bør tilsynsmyndigheden som det første oprette en sag, journalisere de nye sagsakter, og søge tidligere sager frem.

Derefter skal sagen oplyses. Tilsynsmyndigheden bør således indhente oplysninger, der kan beskrive den relevante ejendom, fx ved søgninger på relevante GIS temaer, BBR og lignende.

Ejerforholdene skal også afklares, hvilket normalt sker ved søgning i tingbogen eller det kommunale Ejendomsstamregister.

Derefter bør tilsynsmyndigheden orientere ejer/bruger om sagen, og bede om ejer/brugers eventuelle bemærkninger. Hvis der er grundlag for at foretage en besigtigelse, kan tilsynsmyndigheden samtidig varsle besigtigelsestidspunktet.

3.3. Påbud

Ved at meddele et påbud giver tilsynsmyndigheden en retligt bindende afgørelse til ejer/bruger om, at det ulovlige forhold skal bringes til ophør. Der gælder en række forvaltningsretlige regler for varsling og udarbejdelse af påbud. Disse regler, og andre relevante problemstillinger vedrørende påbud, er emnet for de følgende afsnit.

3.3.1. Retsvirkningen af et påbud

Når tilsynsmyndigheden meddeler et påbud træffer den en afgørelse, der er bindende for modtageren. Hvis ejer/bruger ikke efterkommer et påbud om at lovliggøre et ulovligt forhold, vil han eller hun kunne straffes²²), og der vil kunne idømmes tvangsbøder indtil det ulovlige forhold er ophørt.

Størstedelen af de påbud, der meddeles efter naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven, er lovliggørelsespåbud, dvs. påbud, der går ud på, at ejer/bruger skal lovliggøre en ulovlig tilstand på ejendommen. Det kunne eksempelvis være et påbud om enten at fjerne en bygning, der er opført uden der er søgt om de nødvendige tilladelser, eller et påbud efter naturbeskyttelsesloven om at fjerne en ulovlig opfyldning af et vandhul eller en mose, eller et påbud om, at ejer/bruger skal overholde vilkår, der er fastsat i en dispensation eller tilladelse.

Det fremgår af lovgivningen, at ejer/bruger har pligt til at berigtige et ulovligt forhold. Et lovliggørelsespåbud går således ikke ud på at skabe en ny forpligtelse for ejer/bruger. Pligten er der allerede.

På den anden side har påbud væsentlig betydning for ejer/bruger. Ejer/bruger kan straffes og idømmes tvangsbøder, hvis påbud ikke efterkommes. Påbud betragtes derfor som afgørelser i forvaltningslovens forstand, og skal således leve op til forvaltningslovens krav til proces og indhold.

3.3.2. Forvaltningslovens regler

Forvaltningsloven indeholder bestemmelser om, at tilsynsmyndigheden skal **partshøre**, inden den træffer afgørelse i en sag. Inden tilsynsmyndigheden meddeler et påbud, skal påbuddet derfor varsles overfor ejer/bruger. Varslingen er til for at sikre, at ejer/bruger bliver bekendt med de oplysninger, der er i sagen, og samtidig får lejlighed til at komme med en udtalelse, før påbuddet udstedes. Læs mere om, hvordan man varsler et påbud nedenfor under pkt. 3.3.3.

Forvaltningsloven stiller endvidere en række krav til indholdet af tilsynsmyndighedens afgørelser. Det betyder, at et påbud skal indeholde en **begrundelse** og **klagevejledning**²³⁾.

Begrundelsen skal indeholde en præcis henvisning til de regler ejer/bruger har overtrådt. Hvis tilsynsmyndigheden har udøvet et skøn, skal begrundelse indeholde en beskrivelse af de vigtigste hensyn, der er lagt vægt på. På samme måde bør begrundelsen indeholde en beskrivelse af tilsynsmyndighedens fortolkning af reglerne. Hvis fx ejer/bruger har overtrådt en generel bestemmelse i en lokalplan om, at bygninger ikke må opføres i mere end 1½ etage²⁴⁾, vil påbuddet skulle indeholde en beskrivelse af hvordan tilsynsmyndigheden fortolker lokalplanens bestemmelser.

Begrundelsen skal efter forvaltningsloven - udover det retlige - også beskrive de faktiske omstændigheder, der ligger til grund for påbuddet. Tilsynsmyndigheden skal således beskrive de faktiske forhold, der har haft væsentlig betydning for afgørelsen. Normalt vil denne del af begrundelsen gengive, hvad tilsynsmyndigheden har konstateret på en besigtigelse.

Forvaltningsloven stiller også krav om, at en afgørelse, der ikke giver en part fuldt medhold, skal indeholde en **klagevejledning**. Da der efter naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven er en – ganske vist begrænset – klageadgang, skal påbud indeholde en klagevejledning, der beskriver:

- i hvilke tilfælde der kan klages,
- hvem der skal klages til, dvs. klageinstansens navn og adresse,
- hvem der er berettiget til at klage,
- hvordan man klager, herunder om der skal betales klagegebyr, og
- hvor lang klagefristen er.

Læs mere om klagebestemmelserne i de enkelte love nedenfor under pkt. 3.5

Ejer/bruger har endvidere krav på at få oplyst **fristen for sagsanlæg**²⁵⁾. Sag om prøvelse af en afgørelse efter naturbeskyttelsesloven, planloven eller byggeloven skal være anlagt senest 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt²⁶⁾.

Forvaltningsloven krav til procedure og indhold gælder for alle afgørelser. Afgørelser skal fortolkes bredt, og omfatter således i håndhævelsessager enhver for tilkendegivelse fra tilsynsmyndigheden om lovligheden af en tilstand eller en aktivitet. Det forekommer, at tilsynsmyndighederne anvender en række mere uformelle håndhævelsesskridt, som fx henstillinger, indskærpelser eller aftaler om lovliggørelse. Sådanne tilkendegivelser vil også være afgørelser i forvaltningslovens forstand, og

skal således opfylde samme krav til proces og indhold som påbud, dvs. forudgående partshøring, begrundelse, klagevejledning, etc.

3.3.3. Partshøring – udarbejdelse af varsling

Inden tilsynsmyndigheden meddeler påbud, skal der som udgangspunkt altid foretages partshøring. Dette sker ved at tilsynsmyndigheden varslers overfor ejer/bruger, at den agter at udstede et påbud om lovliggørelse. Derved får ejer/bruger mulighed for at komme med en udtalelse og samtidig sikres det, at ejer/bruger bliver bekendt med tilsynsmyndighedens oplysninger i sagen.

Partshøring kan kun udelades i de undtagelsestilfælde, der omtales i forvaltningsloven²⁷⁾. Hvis der er alvorlig fare for skade på mennesker, dyr eller planter kan varslingen undlades, men tilsynsmyndigheden bør altid forsøge at give ejer/bruger lejlighed til at udtale sig, inden der meddeles et påbud.

Partshøringen vil ofte være det første formelle håndhævelsesskridt, tilsynsmyndigheden foretager, efter at der er konstateret en ulovlighed. I nogle sager bliver det aldrig aktuelt at udstede et påbud, fordi ejer/bruger sørger for at bringe forholdet i orden efter at have modtaget partshøringen. Partshøringen kan således være det, der skal til, for at ejer/bruger bringer forholdet i orden.

Hvis tilsynsmyndigheden har foretaget besigtigelse, bør partshøringen indeholde en sammenfatning af, hvad der foregik på besigtigelsen. Hvis ejer/bruger har tilkendegivet at ville bringe forholdet i orden, bør partshøringen således beskrive hvad ejer/bruger har tilkendegivet, og hvilken fremgangsmåde der eventuelt er aftalt for lovliggørelsen. Dermed sikres det, at ejer/bruger får lejlighed til at komme med sine bemærkninger til tilsynsmyndighedens fremstilling af besigtigelsen og de aftaler, der blev indgået i den forbindelse.

Nedenfor følger en tjekliste med en kort gennemgang af nogle af de forhold, tilsynsmyndigheden bør overveje, når der udarbejdes et varsel om påbud:

Skriftlighed	Et varsel kan både være skriftligt og mundtligt, men et mundtligt varsel bør altid følges op af et brev med samme indhold.
Korrekt og tydelig dato	Et varsel skal altid have korrekt og tydelig dato. Hvis et varsel er udsendt med forkert eller manglende dato, kan tilsynsmyndigheden være nødsaget til at starte forfra med et nyt varsel, nyt påbud etc. Tjek derfor altid datoen inden brevet sendes af sted.
Anbefalet eller personligt	Varslingen bør sendes anbefalet, ved brev med afleveringsattest eller afleveres personligt.
Ejerforhold	Varslingen skal gives til rette adressat. Tjek tingbogen, hvis varslingen skal gives til ejendommens ejer. Hvis der er flere ejere, skal der sendes et varsel til samtlige ejere. Hvis ejer/bruger er et selskab, skal varslingen sendes til selskabet, og ikke personligt til fx en af ejerne, og der skal anføres selskabets CVR-nummer.
Identifikation af ejendommen	Beskriv ejendommen præcist og utvetydigt. Normalt er matr.nr. og adresse tilstrækkeligt. I nogle sager vil et kortbilag tilmed være hensigtsmæssigt for at kunne

Beskrivelse af faktiske forhold	beskrive hvor på ejendommen, problemet er. Beskriv hvad tilsynsmyndigheden har konstateret på ejendommen, og hvornår man konstaterede det. Hvis der er foretaget besigtigelse, kan et referat eller en besigtigelsesrapport evt. bruges.
Beskrivelse af retlige forhold	Beskriv hvilke regler der er overtrådt, og forklar indholdet af reglerne. Beskrivelsen bør henvise så præcist som muligt til de relevante regler. Regler kan også være andet end love og bekendtgørelser (fx bestemmelser i en lokalplan eller en servitut).
Oplysning om, at tilsynsmyndigheden agter at udstede et påbud	Et varsel om påbud skal naturligvis oplyse ejer/bruger om, at tilsynsmyndigheden agter at udstede et påbud om lovliggørelse. I den forbindelse bør det beskrives, hvad påbuddet vil gå ud på, herunder hvad ejer/brug skal foretage sig for at bringe det ulovlige forhold til ophør.
Valgmuligheder	Hvis lovliggørelse kan ske acceptabelt på mere end én måde, må ejer/bruger have valgfrihed. Varslingen bør indeholde en beskrivelse af de alternativer, ejer/bruger kan vælge i mellem.
Resume af besigtigelsen	Varslingen bør indeholde en sammenfatning af, hvad der foregik på besigtigelsen.
Frist til at efterkomme påbuddet	Varslingen bør oplyse den frist, der vil blive fastsat i påbuddet. Fristen bør være kort, men realistisk i forhold til det arbejde ejer/bruger skal udføre. Fristen bør kun forlænges, hvor ejer/bruger har gjort, hvad han kunne for at efterkomme påbuddet indenfor fristen, og selv er uden skyld i, at fristen er overskredet. Har det derimod været muligt for ejer/bruger at efterkomme påbuddet inden fristen, men er dette ikke sket, må myndigheden skride til strengere håndhævelsesskridt, normalt politianmeldelse.
Konsekvensen af ikke at efterkomme påbuddet	Beskriv konsekvensen af, at ejer/bruger ikke efterkommer påbuddet. Hvis konsekvensen er, at sagen vil blive politianmeldt, bør tilsynsmyndigheden henvise til strafbestemmelsen i de relevante regler.
Dispensationsadgang	Hvis reglerne giver ejer/bruger mulighed for dispensation, bør varslingen indeholde vejledning om hvor, hvornår og hvordan ejer/bruger kan ansøge om dispensation.
Opfordring til at udtale sig	Et af de væsentligste formål med at varsle er, at give ejer/bruger lejlighed til at udtale sig om sagen, inden der meddeles påbud. Varslingen skal således altid opfordre ejer/bruger til at udtale sig indenfor en nærmere fastsat frist. Fristen bør fastsættes således, at

ejer/bruger har rimelig tid til at udtale sig, normalt 2 - 4 uger. Fristen må dog på den anden side være så kort, at det ulovlige forhold ikke forværres eller formålet med påbuddet forspildes.

I bilaget til vejledningen findes et par eksempler på varslingsbreve.

3.3.4. Udarbejdelse af påbud

Når varslingen er foretaget, vil ejer/bruger eventuelt komme med en udtalelse om sagen indenfor en nærmere fastsat frist. Hvis der fortsat er grundlag for at udstede et påbud, bør påbuddet udarbejdes og meddeles ejer/bruger hurtigst muligt efter fristens udløb.

Et påbud skal udformes, så det opfylder forvaltningslovens krav til partshøring, begrundelse, klagevejledning m.v. Partshøringen består i, at påbuddet varsles, som beskrevet ovenfor.

Opfylder påbuddet ikke forvaltningslovens krav, kan det medføre, at påbuddet er ugyldigt, og dermed ikke vil kunne danne grundlag for en senere straffesag. Hvis tilsynsmyndigheden bliver opmærksom på, at et påbud lider af formmangler, må man derfor ”starte forfra”, dvs. udarbejde en ny varsling efterfulgt af et nyt påbud.

Mangler ved påbuddet, såsom forkert eller manglende dato, forkert adressat, forkert henvisning til lovgrundlaget o. lign. kan indebære, at ejer/bruger – muligvis med rette – kan hævde, at han eller hun aldrig har modtaget påbuddet, eller, at påbuddet lider af betydelige mangler, hvorefter tilsynsmyndigheden må udarbejde nyt varsel og påbud.

Der er således en række krav til indholdet af et påbud, som tilsynsmyndigheden bør løbe igennem, når den står overfor at skulle udarbejde et påbud. Nedenfor følger en tjekliste med en kort gennemgang af nogle af de forhold tilsynsmyndigheden bør overveje, når der udarbejdes et påbud:

Skriftlighed

Et påbud bør som hovedregel være skriftligt. Påbud kan gives mundtligt, hvis der er øjeblikkelig fare for mennesker eller for uoprettelige tab af natur- eller kulturelle værdier. Et mundtligt påbud skal altid følges op af et brev med samme indhold.

Korrekt og tydelig dato

Et påbud skal altid have korrekt og tydelig dato. Hvis et påbud er udsendt med forkert eller manglende dato, kan tilsynsmyndigheden være nødsaget til at starte forfra med et nyt varsel, nyt påbud etc. Tjek derfor altid datoen inden brevet sendes af sted.

Anbefalet eller personligt

Påbuddet bør sendes anbefalet, ved brev med afleveringsattest eller afleveres personligt.

Ejerforhold

Påbud skal gives til rette adressat. Tjek tingbogen, hvis påbud skal gives til ejendommens ejer. Hvis der er flere ejere, skal der sendes et påbud til samtlige ejere. Hvis ejer/bruger er et selskab, skal påbuddet sendes til selskabet, og ikke personligt til fx en af ejerne, og der skal anføres selskabets CVR-nummer.

Identifikation af

Beskriv ejendommen præcist og utvetydigt. Normalt er

ejendommen	matr.nr. og adresse tilstrækkeligt. I nogle sager vil et kortbilag tilmed være hensigtsmæssigt for at kunne beskrive hvor på ejendommen, problemet er.
Begrundelse – faktiske forhold	Beskriv hvad tilsynsmyndigheden har konstateret på ejendommen, og hvornår man konstaterede det. Hvis der er foretaget besigtigelse, kan et referat eller en besigtigelsesrapport evt. vedlægges.
Begrundelse - retlige forhold	Beskriv hvilke regler der er overtrådt, og forklar indholdet af reglerne. Beskrivelsen bør henvise så præcist som muligt til de relevante regler. Regler kan også være andet end love og bekendtgørelser (fx bestemmelser i en lokalplan eller en servitut). Hvis tilsynsmyndigheden har udøvet et skøn, bør påbuddet samtidig indeholde en beskrivelse af hvilke kriterier, der er inddraget i skønnet.
Hvad skal ejer/bruger gøre for at efterkomme påbuddet	Et påbud om lovliggørelse bør indeholde en beskrivelse af, hvad ejer/bruger skal foretage sig for at bringe det ulovlige forhold til ophør. Beskrivelsen bør være så klar og utvetydig som mulig. Hvis det er uklart, hvad ejer/bruger skal foretage sig, kan påbuddet være svært at håndhæve.
Ejers/brugers eventuelle udtalelse i sagen	Hvis ejer/bruger har udtalt sig om sagen, bør påbuddet indeholde en sammenfatning af ejer/brugers synspunkter, og tilsynsmyndighedens bemærkninger til disse.
Valgmuligheder	Hvis lovliggørelse kan ske acceptabelt på mere end én måde, må ejer/bruger have valgfrihed. Varslingen bør indeholde en beskrivelse af de alternativer, ejer/bruger kan vælge i mellem.
Frist til at efterkomme påbuddet	Påbuddet bør klart og utvetydigt oplyse en frist til at efterkomme påbuddet. Fristen bør være kort, men realistisk i forhold til det arbejde ejer/bruger skal udføre. Fristen bør kun forlænges, hvor ejer/bruger har gjort hvad han kunne for at efterkomme påbuddet inden for fristen, og selv er uden skyld i, at fristen er overskredet. Fristforlængelse bør kun gives én gang og kun når det forventes, at påbuddet vil blive efterkommet inden fristens udløb. Har det derimod været muligt for ejer/bruger at efterkomme påbuddet inden fristen, men er dette ikke sket, må myndigheden skride til strengere håndhævelses-skridt, normalt politianmeldelse.
Konsekvensen af ikke at efterkomme påbuddet	Beskriv konsekvensen af, at ejer/bruger ikke efterkommer påbuddet. Hvis konsekvensen er, at sagen vil blive politianmeldt, bør tilsynsmyndigheden henvise til straffebestemmelsen i de relevante regler.

Dispensationsadgang	Hvis reglerne giver ejer/bruger mulighed for dispensation, bør varslingen indeholde vejledning om, hvor, hvornår og hvordan ejer/bruger kan ansøge om dispensation.
Opfølgende tilsyn	Hvis tilsynsmyndigheden agter at foretage et opfølgende tilsyn, kan påbuddet indeholde oplysninger om, hvornår tilsynet finder sted. Derved undgår tilsynsmyndigheden at skulle skrive endnu et brev for at varsle besigtigelsen. Der er dog intet i vejen for først at varsle det opfølgende tilsyn senere, hvis tilsynsmyndigheden finder det mest hensigtsmæssigt. Læs mere om varslings af besigtigelser under pkt. 2.2.2.
Klagevejledning	Da der gælder en – ganske vist begrænset – klageadgang, skal påbud indeholde en klagevejledning, der beskriver: <ul style="list-style-type: none"> – i hvilke tilfælde der kan klages, – hvem der skal klages til, dvs. klageinstansens navn og adresse, – hvem der er klageberettiget, – hvordan man klager, herunder om der skal betales klagegebyr, og – hvor lang klagefristen er. <p>Læs mere om klage nedenfor under pkt. 3.5.</p>
Frist for sagsanlæg	Påbud skal oplyse, at ejer/bruger kan indbringe påbuddet for domstolene inden 6 måneder efter, at påbuddet er meddelt ²⁸⁾ , eller efter klagemyndighedens afgørelse.

I bilaget til vejledningen findes et par eksempler på påbud.

3.3.5. Standsningmeddelelser

Hvis tilsynsmyndigheden bliver opmærksom på, at ejer/bruger er i færd med at overtræde lovgivningen – fx ved at begynde et byggeri uden byggetilladelse – har tilsynsmyndigheden mulighed for at give ejeren en standsningsmeddelelse.

En standsningsmeddelelse er en meddelelse om, at ejer/bruger omgående **skal standse en ulovlig aktivitet**, der er under udførelse eller forberedelse, men endnu ikke er fuldført.

Indholdet af en standsningsmeddelelse er stort set det samme som et påbud, se pkt. 3.3.4 ovenfor. Forskellen er blot, at standsningsmeddelelsen vedrører en ulovlig aktivitet, der skal ophøre, og ikke en ulovlig tilstand, som allerede er til stede.

Det vil ofte være vanskeligt at varsle en standsningsmeddelelse, uden at formålet med meddelelsen forspildes. Tilsynsmyndigheden bør dog altid forsøge at foretage partshøring af ejer/bruger inden standsningsmeddelelsen afleveres, fx ved at forsøge at få fat på ejer/bruger telefonisk eller ved personligt fremmøde²⁹⁾.

En standsningsmeddelelse kommer eksempelvis på tale, når tilsynsmyndigheden konstaterer, at der er ved at blive opført eller ændret en bygning uden de fornødne tilladelser. Som andre eksempel kan nævnes sager, hvor en ejer/bruger er i færd med at opfylde et vandhul beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3, eller hvor der er igangsat en terrænregulering inden for strandbeskyttelseslinjen.

Udover at standse den ulovlige aktivitet, kan det i mange tilfælde vise sig at være nødvendigt efterfølgende at påbyde retablering af ejendommen. Hvis fx et byggeri bliver standset, og det viser sig, at ejer/bruger ikke kan opnå de fornødne tilladelser til at færdiggøre det, skal ejer/bruger fjerne de dele af bygningen, der måtte være opført. Lovliggør ejer/bruger ikke ejendommen frivilligt, må tilsynsmyndigheden varsle og meddele et påbud om lovliggørelse, jf. ovenfor afsnit 3.3.3 og 3.3.4.

Når der er meddelt en standsningsmeddelelse er det meningen, at **den ulovlige aktivitet skal ophøre omgående**. Ejer/bruger skal således standse aktiviteten og enten retablere det der måtte være etableret ulovligt eller søge dispensation eller tilladelse.

Reagerer ejer/bruger ikke på standsningsmeddelelsen, må tilsynsmyndighedens næste skridt i almindelighed være politianmeldelse. Hvis ejer/bruger får afslag på dispensation, og ikke tager initiativ til at lovliggøre forholdet, bør tilsynsmyndigheden ligeledes indgive politianmeldelse. Læs mere om politianmeldelse i vejledningens kapitel 4.

Tilsynsmyndigheden kan alternativt vælge at gennemføre et fagedforbud for at standse en ulovlig aktivitet. Fagedforbud er en effektiv reaktion, men tilsynsmyndigheden bør overveje, om et mindre indgribende håndhævelsesskridt kan give samme resultat.

Hvis standsningsmeddelelse gives, uden at der foreligger det fornødne grundlag, kan tilsynsmyndigheden pådrage sig erstatningsansvar. Standsningsmeddelelse bør derfor kun bruges, når der er tale om et så klart ulovligt forhold, at der efter tilsynsmyndighedens opfattelse er grundlag for straks at indgive politianmeldelse.

I bilaget til vejledningen findes tre eksempler på standsningsmeddelelser.

3.3.6. Tinglysning af påbud

Påbud kan tinglyses på ejendommen for ejerens regning³⁰⁾. Formålet med tinglysningen er at sikre, at eventuelle nye ejere af ejendommen ikke kan hævde, at de er i god tro om et ulovligt forhold på ejendommen. Når forholdet er lovliggjort, skal tilsynsmyndigheden lade påbuddet aflyse fra tingbogen.

3.3.7. Retlig eller fysisk lovliggørelse

Lovliggørelse kan enten ske fysisk, ved at bringe ejendommen tilbage til den oprindelige tilstand eller standse den ulovlige aktivitet, eller retligt, ved efterfølgende dispensation, tilladelse, eller tilvejebringelse af en lovliggørende lokalplan.

Tilsynsmyndigheden bør vejlede ejer/bruger om adgangen til - og proceduren for - at søge retlig lovliggørelse, fx når der udarbejdes varslingsbrev og påbud.

Hvis ejer/bruger under behandlingen af en håndhævelsessag ønsker retlig lovliggørelse, ved fx at søge dispensation, skal tilsynsmyndigheden tage stilling til ansøgningen efter de gældende regler og procedurer herom. Håndhævelsessagen udsættes, indtil tilsynsmyndigheden har vurderet, om der er

grundlag for at dispensere. Hvis sagen bliver påklaget, udsættes håndhævelsessagen normalt indtil der foreligger en endelig afgørelse.

Kan der ikke ske retlig lovliggørelse, enten fordi der ikke er hjemmel til at give den ansøgte tilladelse eller dispensere, eller fordi tilsynsmyndigheden af andre grunde giver afslag, bør tilsynsmyndigheden meddele påbud om fysisk lovliggørelse.

Hvis tilsynsmyndigheden vurderer, at der kan ske delvis retlig lovliggørelse, bør der meddeles påbud om fysisk lovliggørelse af den del af det ulovlige forhold, der ikke kan retligt lovliggøres.

3.4. Selvhjælpshandling

En selvhjælpshandling består i, at tilsynsmyndigheden selv udfører – eller lader udføre – det arbejde, som ejer/bruger er forpligtet til, for at rette op på et ulovligt forhold. Ejer/brugers pligt til at lovliggøre forholdet bliver derved omdannet til en pligt til at refundere tilsynsmyndighedens udgifter ved selvhjælpshandlingen. Nedenfor følger først (pkt. 3.4.1) en beskrivelse af de generelle regler tilsynsmyndigheden skal være opmærksom på i forbindelse med selvhjælpshandlinger, og derefter en mere specifik beskrivelse (pkt. 3.4.2 - 3.4.4) af de situationer, hvor selvhjælpshandlinger kan finde anvendelse.

3.4.1. Generelle regler om selvhjælpshandlinger

Selvhjælpshandlinger er omtalt udtrykkeligt i naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven³¹). En selvhjælpshandling er det mest indgribende administrative håndhævelsesskridt tilsynsmyndigheden kan tage i brug, og tilsynsmyndigheden må derfor kun anvende selvhjælpshandlinger i de særlige tilfælde, som er omtalt i lovgivningen.

Selvhjælpshandlinger kan kun anvendes i følgende tilfælde:

1. Hvor ejer/bruger har fået **påbud ved dom** om at lovliggøre et ulovligt forhold, jf. nedenfor pkt. 3.4.2.
2. Hvor der er **overhængende fare for skade** på natur, planter, dyr (naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 4), jf. nedenfor pkt. 3.4.3.
3. Hvor ejer/bruger har fået et **påbud om at fjerne en friluftsklame** omfattet af naturbeskyttelseslovens § 21, stk. 1, jf. nedenfor pkt. 3.4.4.
4. Hvor et **påbud efter byggeloven**, om at afhjælpe mangler m.v. ved en ejendom, der skaber fare for ejendommens beboere eller andre, ikke efterkommes, jf. pkt. 3.4.5.

Før der gennemføres en selvhjælpshandling, bør ejer/bruger have lejlighed til at udtale sig. Tilsynsmyndigheden bør således sende et **skriftligt varsel** i rimelig tid forud for, at selvhjælpshandlingen skal gennemføres. I sager, hvor selvhjælpshandlingen iværksættes for at afværge en overhængende fare, kan selvhjælpshandlingen gennemføres uden varsel, hvis tilsynsmyndigheden skønner at formålet med selvhjælpshandlingen forspildes ved at varsle. Varslingen skal opfylde de samme grundlæggende krav, som gælder til varsel om påbud. Se derfor nærmere om varsling under pkt. 3.3.3.

Tilsynsmyndigheden må **ikke anvende magt** til at gennemføre selvhjælpshandlingen. Hvis ejeren modsætter sig selvhjælpshandlingen, må kommunen bede om politiets bistand³²).

Ved at foretage en selvhjælpshandling udfører tilsynsmyndigheden det arbejde, som ejer/bruger er forpligtet til, **for ejers/brugers regning**. Når tilsynsmyndigheden har gennemført selvhjælpshandlingen, vil ejer/bruger således have pligt til at betale regningen.

Tilsynsmyndigheden har **tabsbegrænsningspligt**. Det vil sige, at tilsynsmyndigheden har pligt til at begrænse udgiften til selvhjælpshandlingen mest muligt. Hvis der findes to eller flere metoder til at lovliggøre et ulovligt forhold på, bør tilsynsmyndigheden vælge den billigste metode. Hvis der skal anvendes ekstern bistand til at udføre selvhjælpshandlingen, bør tilsynsmyndigheden give ejer/bruger mulighed for at finde et bedre og/eller billigere forslag.

Betaler ejer/bruger ikke frivilligt regningen, har tilsynsmyndigheden **udpantningsret** for beløbet³³⁾. Det betyder, at tilsynsmyndigheden kan rette henvendelse til fogeden og anmode om, at der foretages et udlæg for de afholdte omkostninger i ejer/brugers aktiver.

Restanceinddrivelsesmyndigheden har endvidere mulighed for at inddrive det skyldige beløb ved lønindeholdelse m.v. efter reglerne for inddrivelse af personlige skatter i kildeskatteloven.

3.4.2. Selvhjælpshandling som opfølgning på påbud meddelt ved dom

Naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven indeholder alle regler om, at tilsynsmyndigheden kan iværksætte en selvhjælpshandling som opfølgning på et påbud meddelt ved dom.

Selvhjælpshandling som opfølgning på påbud kan ske under følgende betingelser:

- Påbuddet skal være meddelt ved dom. Det vil sige, at der skal foreligge en dom – normalt i en straffesag – der indeholder et påbud om, at ejer/bruger skal lovliggøre forholdet.
- Dommens frist til at lovliggøre forholdet skal være udløbet, uden at ejer/bruger har efterkommet påbuddet.
- Tilsynsmyndigheden skønner, at inddrivelse af tvangsbøder ikke vil føre til, at påbuddet efterkommes.

Det sidste er et udtryk for det almindelige forvaltningsretlige proportionalitetsprincip. Hvis der findes en mindre indgribende metode at lovliggøre et forhold på, skal tilsynsmyndigheden anvende den frem for at iværksætte en selvhjælpshandling, som er det mest indgribende administrative håndhævelsesskridt. En selvhjælpshandling vil således normalt være sidste udvej for tilsynsmyndigheden.

3.4.3. Naturbeskyttelsesloven - overhængende fare

På **naturbeskyttelseslovens** område findes en særlig adgang for tilsynsmyndigheden til at gribe ind, hvor der er fare for skade på de interesser, som loven tilsigter at beskytte³⁴⁾. I sådanne tilfælde kan en selvhjælpshandling til tider være nødvendig for at afværge en overhængende fare.

I sager om overhængende fare, kan selvhjælpshandlinger ifølge naturbeskyttelsesloven iværksættes under følgende betingelser:

- Der skal være tale om et ulovligt forhold, der udgør en fare for natur, planter eller dyr. Det vil altså sige, at det ulovlige forhold skal udgøre en sådan fare for eksistensen af et naturområde, dyr, planter eller mennesker, at en hurtig indgriben er nødvendig.
- Ejer/bruger efterkommer ikke et påbud om at lovliggøre forholdet og afværge faren.
- Tilsynsmyndigheden skønner, at mindre indgribende håndhævelsesmidler ikke kan få ejer/bruger til at efterkomme påbuddet.

Hvis de nævnte betingelser er opfyldt, har tilsynsmyndigheden ret til at iværksætte en selvhjælpshandling for at afværge faren og/eller formindske skaden. Selvhjælpshandlingen bør iværksættes så hurtig som muligt, for at mindske skadevirkningen.

Hvis tilsynsmyndigheden overvejer at iværksætte en selvhjælpshandling for at afværge en overhængende fare, bør myndigheden altid overveje, om der desuden er grundlag for at indgive politianmeldelse.

3.4.4. Friluftsklamer

For så vidt angår friluftsklamer i det åbne land, indeholder naturbeskyttelsesloven en særlig adgang for tilsynsmyndigheden til administrativt, dvs. uden forudgående dom, at iværksætte en selvhjælpshandling³⁵).

Efter reglerne har tilsynsmyndigheden ret til at fjerne skilte, der er opstillet i strid med forbuddet mod friluftsklamer i det åbne land, hvis et påbud om at fjerne skiltet ikke efterleves rettidigt. Skiltet fjernes for ejer/brugers regning.

Reglerne er formuleret ud fra et ønske om at skaffe en hurtig og effektiv håndhævelse af forbuddet mod friluftsklamer i det åbne land.

Hvis tilsynsmyndigheden beslutter at fjerne et ulovligt skilt for ejer/brugers regning, skal selvhjælpshandlingen varsles. Læs mere om varslings af selvhjælpshandlinger ovenfor under pkt. 3.4.1.

3.4.5. Påbud efter byggeloven

Når der efter byggelovgivningen foreligger et ulovligt forhold i form af mangler, der frembyder fare for ejendommens beboere eller andre, og tilsynsmyndighedens påbud om at afhjælpe manglerne ikke efterkommes inden for den fastsatte frist, kan tilsynsmyndigheden straks uden forudgående dom foretage selvhjælpshandlinger.

Hvis der som følge af vedligeholdelsesmangler, jf. byggelovens § 14, stk. 1 eller funderingsarbejder m.v., jf. byggelovens § 12, opstår fare for ejendommens beboere eller andre, kan tilsynsmyndigheden meddele påbud om, at der foretages afspærring og rømning i fornødent omfang.

Hvis tilsynsmyndighedens påbud herom ikke straks efterkommes, kan tilsynsmyndigheden ligeledes uden forudgående dom foretage selvhjælpshandlinger.

Reglerne er udtryk for, at en hurtig og effektiv gennemførelse af påbud er nødvendig, når manglerne frembyder fare for personer.

3.5. Klage

Tilsynsmyndighedens beslutning om at håndhæve reglerne i naturbeskyttelsesloven, kan som udgangspunkt ikke påklages³⁶). Efter planloven og byggeloven er klageadgangen begrænset.

Tilsynsafgørelser efter **naturbeskyttelsesloven** kan dog efter Naturklagenævnets praksis påklages for så vidt angår fortolkningen af lovbestemmelserne. Ejer/bruger kan således klage, hvis han eller hun mener, at der slet ikke er tale om et ulovligt forhold.

Hvis fx tilsynsmyndigheden har meddelt et påbud om at fjerne opfyldningen af en sø, kan nævnet således tage stilling til om søen er beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3. Selve påbuddet kan derimod ikke påklages³⁷).

Tilsynsafgørelser efter **planloven** kan påklages, for så vidt angår retlige spørgsmål³⁸⁾. Hvis tilsynsmyndigheden standser et byggeri, fordi der anvendes byggematerialer, der strider mod en lokalplan, har nævnet kompetence til at vurdere, om grundlaget for at meddele standsningsmeddelelsen er i orden. Nævnet kan altså vurdere, om tilsynsmyndigheden har haft hjemmel i planloven og lokalplanen til at standse byggeriet³⁹⁾.

Naturklagenævnet kan i sager efter naturbeskyttelsesloven og planloven også tage stilling til forvaltningsretlige spørgsmål, som fx om der er foretaget korrekt partshøring, og der er givet klagevejledning etc.

Afgørelser vedrørende forhold, der er omfattet af **byggeloven** kan påklages for så vidt angår retlige spørgsmål⁴⁰⁾. Det vil sige spørgsmål om anvendelse og fortolkning af byggelovens bestemmelser og de i medfør heraf udstedte forskrifter, skønsudøvelsens lovlighed samt de forvaltningsretlige sagsbehandlingsregler.

3.5.1. Klagemyndighed

Naturklagenævnet er klagemyndighed for afgørelser truffet efter **naturbeskyttelsesloven** og **planloven**. Efter **byggeloven** er det statsforvaltningen i den region, hvor ejendommen ligger, der er klagemyndighed.

På **naturbeskyttelseslovens** område skal klagen sendes skriftligt til den myndighed, der har truffet afgørelsen⁴¹⁾, hvilket vil sige tilsynsmyndigheden. Når tilsynsmyndigheden modtager en klage, skal klagen sendes til Naturklagenævnet sammen med den påklagede afgørelse og det materiale, der er indgået i sagens bedømmelse. Tilsynsmyndigheden bør samtidig sende sine eventuelle bemærkninger til klagepunkterne.

På **planlovens** område skal klager over afgørelser i håndhævelsessager sendes direkte til naturklagenævnet⁴²⁾.

Klager over afgørelser truffet efter byggeloven skal sendes direkte til statsforvaltningen i den region hvor ejendommen ligger.

3.5.2. Opsættende virkning

Efter **naturbeskyttelsesloven** har klage over tilladelser normalt opsættende virkning⁴³⁾. Efter Naturklagenævnets praksis antages bestemmelsen ikke at omfatte tilsynsmyndighedens afgørelser om påbud efter naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 5, og spørgsmålet om klagens opsættende virkning må derfor afgøres efter almindelige forvaltningsretlige regler. Herefter er udgangspunktet, at en klage over påbud ikke har opsættende virkning⁴⁴⁾.

Klager over tilsynsafgørelser efter **planloven** har som udgangspunkt ikke opsættende virkning, med mindre Naturklagenævnet bestemmer det modsatte. Det vil sige, at ejer/bruger som udgangspunkt skal efterkomme tilsynsmyndighedens påbud om lovliggørelse efter planloven, med mindre Naturklagenævnet bestemmer andet⁴⁵⁾.

Klage over et påbud efter **byggeloven** har ikke opsættende virkning, med mindre statsforvaltningen bestemmer andet⁴⁶⁾.

3.5.3. Klagefrist

Klagefristen er 4 uger fra det tidspunkt, hvor afgørelsen – fx et påbud – er meddelt til ejer/bruger. Klagefristen kan ikke forlænges. Det er klagemyndigheden, der tager stilling til, om en sag er påklaget rettidigt.

Det er tilsynsmyndigheden, der bærer risikoen for, at afgørelsen er kommet frem. Tilsynsmyndigheden bør derfor sørge for dokumentation for, at afgørelsen er modtaget af adressaten, fx ved at sende afgørelsen anbefalet eller med afleveringsattest.

Hvis klagefristen udløber på en lørdag, søndag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

3.6. Valget mellem de administrative håndhævelsesmidler

Ovenfor er beskrevet de forskellige administrative håndhævelsesmidler, som tilsynsmyndigheden har til rådighed. Valget mellem de forskellige håndhævelsesmidler giver sjældent anledning til tvivl, men der kan alligevel være situationer, hvor tilsynsmyndigheden overvejer, om næste skridt skal være det ene eller det andet.

Lovgivningen indeholder ikke regler, der bestemmer hvilket håndhævelsesmiddel, der skal anvendes i en given situation. Tilsynsmyndigheden har blot pligt til at reagere, når den bliver opmærksom på et ulovligt forhold, medmindre forholdet er af underordnet betydning, jf. også pkt. 2.1. Det er tilsynsmyndigheden, der beslutter hvilken reaktion, der vil være passende i hver enkelt sag.

Generelt bør tilsynsmyndighedens håndhævelse være:

- Konsekvent
- Gradvist strengere
- Afpasset til de konkrete forhold

Tilsynsmyndigheden skal reagere konsekvent, når den bliver opmærksom på, at der kan foreligge et ulovligt forhold. Det vil for det første sige, at tilsynsmyndigheden skal reagere på alle sager, der ikke er bagateller. Den første reaktion vil normalt være at indkalde ejer/bruger til en besigtigelse for at oplyse sagen. Konstaterer myndigheden, at der er tale om et ulovligt forhold, vil næste skridt derefter være at foretage partshøring, som samtidig er et varsel om, at der vil blive udstedt et påbud. Partshøringen vil ofte være alt, der skal til for at få ejer/bruger til at bringe forholdet i orden.

Konsekvent håndhævelse, vil for det andet sige, at en fristoverskridelse skal følges op uden unødigt ophold. Hvis fristen i et påbud ikke overholdes, bør tilsynsmyndigheden straks foretage politianmeldelse. Fristforlængelser bør kun ske undtagelsesvis, hvor ejer/bruger kan godtgøre, at han var uden skyld i, at tilsynsmyndighedens krav ikke kunne efterkommes inden fristen.

Konsekvent håndhævelse betyder endvidere, at et varsel om påbud skal følges op med et påbud, hvis ikke der efter varslingen kommer nye oplysninger til, som giver sagen en uventet drejning.

Bliver tilsynsmyndigheden opmærksom på, at et påbud ikke bliver efterkommet indenfor fristen, vil det være **konsekvent** håndhævelse at foretage politianmeldelse.

Håndhævelsen skal være **gradvist strengere**. Det vil sige, at et påbud ikke bør efterfølges af endnu et påbud af samme indhold, hvis det første påbud ikke efterkommes. Et påbud, som ikke efterkommes, bør efterfølges af politianmeldelse og/eller en selvhjælpshandling.

Tilsynsmyndighedens reaktion skal være **afpasset efter de konkrete forhold**, og sagens udvikling. Hvis det fx viser sig efter nærmere undersøgelser, at der ikke er tale om et ulovligt forhold, skal tilsynsmyndigheden frafalde sagen. Hvis det på den anden side viser sig, at der er tale om et ulovligt forhold af et større omfang end først antaget, bør tilsynsmyndigheden overveje strengere håndhævelsesskridt.

Er der tale om ulovlige forhold, som det ikke er muligt at lovliggøre, bør tilsynsmyndigheden skride til politianmeldelse. Det kunne fx være, hvis ejer/bruger ikke opfylder en lovbestemt pligt til at anmelde noget til myndighederne. Har en ejer/bruger opdyrket et vedvarende græsareal uden at foretage anmeldelse efter reglerne naturbeskyttelseslovens kapitel 2a, bør tilsynsmyndigheden således foretage politianmeldelse af den manglende anmeldelse⁴⁷⁾.

4. Politianmeldelse, efterforskning og tiltalerejsning

Dette kapitel indeholder vejledning om, hvornår og hvordan tilsynsmyndigheden bør foretage politianmeldelse. Som det første – under pkt. 4.1 – indeholder kapitlet en vejledning om, hvornår politianmeldelse kommer på tale. Derefter giver kapitlet nogle gode råd til udformningen af en politianmeldelse, jf. pkt. 4.3. Afsnit 4.4 beskriver samarbejdet mellem tilsynsmyndigheden og politi/anklagemyndighed, og afsnit 4.5 giver nogle overordnede betragtninger om bødestørrelser. Derefter følger to afsnit om tvangsbøder og anke, og afslutningsvis indeholder kapitlet et afsnit om at vidne i en straffesag, jf. afsnit 4.8.

4.1. Strafansvar efter naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven

Det er som nævnt politi og anklagemyndighed, der afgør, om der bør rejses tiltale. Afgørelsen bygger på en vurdering af en række strafferetlige spørgsmål, fx om der er den fornødne strafhjemmel, om der er handlet forsætligt eller uagtsomt, og om det vil være muligt at bevise det strafbare forhold.

Alle de tre love, der er omfattet af denne vejledning, indeholder bestemmelser om straf⁴⁸⁾. I lovenes strafbestemmelser kan man finde en opregning af de ulovlige handlinger eller undladelser, der kan straffes. Kun handlinger eller undladelser, som er udtrykkelig nævnt i strafbestemmelserne, kan straffes.

Det er ”den der” overtræder lovenes bestemmelser, der kan straffes⁴⁹⁾. Strafbestemmelserne er således ikke begrænset til den til enhver tid værende ejer eller bruger af ejendommen. Også andre vil kunne straffes, hvis betingelserne i øvrigt er til stede. Strafbestemmelserne gælder også for juridiske personer (selskaber, interessentskaber, foreninger, fonde m.v.). Hvis ejer/bruger er en juridisk person, skal der som udgangspunkt rejses tiltale mod selskabet. Selv om ejer/bruger er et selskab, kan fysiske personer (fx en direktør eller andre ledende ansatte i virksomheden) også straffes personligt, hvis det kan godtgøres, at personerne har handlet forsætligt eller groft uagtsomt.

Ikke kun overtrædelser af lovene kan straffes. Også overtrædelser af regler, udstedt med hjemmel i lovene, fx bekendtgørelser, kan straffes⁵⁰⁾, ligesom overtrædelse af bestemmelser i en lokalplan, en byplanvedtægt, en servitut, hvor kommunen er påtaleberettiget, eller vilkår i en tilladelse eller dispensation, kan straffes. Lovene indeholder tillige regler om straf for ikke at efterkomme tilsynsafgørelser, som fx påbud om lovliggørelse.

Der gælder en forældelsesfrist på 5 år for strafbare forhold efter naturbeskyttelsesloven⁵¹⁾. Strafbare forhold efter planloven og byggeloven forældes efter 2 år⁵²⁾.

4.2. *Beslutningen om at politianmelde*

Det er tilsynsmyndigheden, der afgør, om – og i givet fald hvornår – der skal ske politianmeldelse i en håndhævelsessag. Beslutningen om at politianmelde vil være konkret begrundet i forløbet i den enkelte håndhævelsessag, og der findes ikke præcise regler for, hvornår politianmeldelse skal ske.

Normalt vil tilsynsmyndigheden ikke være i tvivl om, hvorvidt der skal politianmeldes. Hvis et ulovligt forhold ikke har kunnet lovliggøres ved hjælp af de administrative håndhævelsesmidler, der er beskrevet ovenfor - altså hvis der eksempelvis er meddelt et påbud om at lovliggøre et ulovligt forhold, og ejer/bruger ikke reagerer - vil det næste naturlige og konsekvente håndhævelseskridt være at indgive politianmeldelse.

Politianmeldelse kommer således for det første på tale:

- hvor administrative midler ikke har haft det forventede resultat, og/eller
- ved grove ulovlige forhold.

Tilsynsmyndigheden har pligt til at foranledige et ulovligt forhold lovliggjort, medmindre der er tale om en bagatel⁵³). Ofte vil administrative håndhævelseskridt være tilstrækkelige til at ejer/bruger efterkommer tilsynsmyndighedens krav, men det hænder, at de administrative midler ikke virker efter hensigten. Politianmeldelse kommer således normalt på tale, når **administrative håndhævelsesmidler har vist sig ikke at være tilstrækkelige** til at bringe et ulovligt forhold til ophør.

Det er ikke et krav, at der skal være anvendt administrative håndhævelsesmidler før tilsynsmyndigheden foretager politianmeldelse. **Grove ulovlige forhold**, hvor ejer/bruger har handlet groft uagtsomt eller med forsæt, bør politianmeldes lige så snart det ulovlige forhold er konstateret.

Den omstændighed, at ejer/bruger efterkommer tilsynsmyndighedens krav udelukker ikke, at tilsynsmyndigheden kan indgive politianmeldelse. Selv om ejer/bruger lovliggør forholdet, bør tilsynsmyndigheden således overveje, om der er grundlag for at gennemføre en straffesag.

Hvis der er tale om gentagne ulovlige forhold, eller ulovlige forhold, der indebærer en betydelig risiko for skade på de interesser, som lovene tilsigter at beskytte, bør tilsynsmyndigheden politianmelde, uanset om ejer/bruger har efterkommet tilsynsmyndighedens krav eller ej.

Som et eksempel på andre sager, hvor der bør ske politianmeldelse, kan nævnes sager, hvor ejer/bruger har opnået eller tilstøttet en økonomisk fordel ved det ulovlige forhold, og størrelsen af denne kan dokumenteres. En økonomisk fordel vil i den sammenhæng både kunne være en fortjeneste og en besparelse.

Hvis tilsynsmyndigheden erfarer, at ejer/bruger har handlet på ”forventet efterbevilling”, fx ved at have kalkuleret med efterfølgende at opnå dispensation eller tilladelse, bør tilsynsmyndigheden også politianmelde.

Sager, hvor ejer/bruger ikke overholder lovbundne pligter, fx anmeldepligten i naturbeskyttelseslovens kapitel 2 a, bør ligeledes føre til politianmeldelse. Anmeldeordninger skal sikre, at myndigheden får mulighed for at vurdere, om et forhold skader de interesser, som ordningen er til for at beskytte. Overholder ejer/bruger ikke en lovbunden anmeldepligt, får myndigheden ikke mulighed for at foretage den nødvendige vurdering. I sådanne sager giver administrative håndhævelseskridt ikke mening, eftersom det strafbare består i den manglende anmeldelse. Det eneste brugbare og præventive håndhævelsesmiddel er således politianmeldelse.

Af andre tilfælde, hvor politianmeldelse som hovedregel bør ske, kan endvidere nævnes:

- Sager, hvor der sker overtrædelse af vilkår i en tilladelse eller en dispensation, og ejer/bruger ikke overholder vilkårene på trods af myndighedens påbud.
- Sager, hvor ejer/bruger ikke efterkommer et meddelt påbud om lovliggørelse eller en standningsmeddelelse.
- Gentagne ulovlige forhold eller bevidst omgåelse.

I sager, hvor der er tale om grove ulovlige forhold, og hvor administrative håndhævelsesskridt har vist sig at være utilstrækkelige, vil tilsynsmyndigheden have **pligt til at foretage** politianmeldelse.

Forsømmer tilsynsmyndigheden sin pligt til at politianmelde, kan statsforvaltningerne (som fører tilsyn med kommunerne efter reglerne i kommunestyrelsesloven) efter omstændighederne meddele tvangsbøder, eller rejse tiltale mod de ansvarlige politikere⁵⁴). Hvis tilsynsmyndigheden – fx ved en afstemning i et politisk udvalg – positivt beslutter, at en sag ikke skal politianmeldes, kan det således føre til, at det kommunale tilsyn tager sagen op. Embedsmændene i tilsynsmyndigheden bør derfor altid vejlede de politiske udvalg om tilsynsmyndighedens pligt til at politianmelde de grove ulovlige forhold, samt konsekvensen af ikke at politianmelde.

4.2.1 Private anmeldelser

Normalt er det tilsynsmyndigheden, der indgiver politianmeldelse, på baggrund af en henvendelse fra en borger eller efter et tilsyn. Politiet vil i så fald være bekendt med tilsynsmyndighedens indstilling til sagen.

På natur- og miljøområdet modtager politiet imidlertid også politianmeldelser fra private personer, naboer, græsrodsbevægelser, politiske partier, kommunalbestyrelsens mindretal o.l. Politiet har pligt til at behandle en sådan anmeldelse på lige fod med anmeldelser fra tilsynsmyndigheden. Private anmeldelser kan således føre til efterforskning og tiltale, hvis politi og anklagemyndighed mener, der er grundlag for det.

I sager med private anmeldelser vil politiet ikke have kendskab til tilsynsmyndighedens indstilling. Politiet vil derfor normalt som det første underrette tilsynsmyndigheden og bede om dens indstilling til sagen, hvorefter det vurderes om der er grundlag for at rejse tiltale.

4.3. Udformning af politianmeldelsen

En politianmeldelse bør indeholde alle de oplysninger, der er nødvendige for at politiet kan tage stilling til, om der skal foretages efterforskning og evt. efterfølgende rejses tiltale. Politiet skal vide, hvem der anmeldes, hvilke regler der er overtrådt, hvad der er foregået osv. Neden for følger en tjekliste over en række af de overvejelser, tilsynsmyndigheden bør gøre sig, inden der foretages politianmeldelse.

Ejerforhold

Politianmeldelsen skal angive den eller de personer eller selskaber, der anmeldes. Tilsynsmyndigheden bør sikre sig, at det er den rette person eller selskab der politianmeldes. Tjek tingbogen, hvis det er ejendommens ejer der skal politianmeldes. Hvis det er et selskab, der skal politianmeldes, bør tilsynsmyndigheden trække de grundlæggende virksomhedsoplysninger (selskabets navn, adresse og CVR-nr.) på www.cvr.dk. Husk, at også andre end ejer/bruger kan politianmel-

Identifikation af ejendommen	<p>des, jf. afsnit 4.1.</p> <p>Beskriv ejendommen præcist og utvetydigt. Normalt er matr.nr. og adresse tilstrækkeligt. I nogle sager vil et kortbilag tilmed være hensigtsmæssigt for at kunne give politiet en fyldestgørende beskrivelse af ejendommen.</p>
Beskrivelse af retlige forhold	<p>Politiet skal have at vide, hvilke regler tilsynsmyndigheden mener, der er overtrådt. Beskriv reglerne – med præcise paragrafhenvvisninger, eller henvisning til de relevante bestemmelser i en lokalplan eller en servitut – og forklar indholdet af reglerne. Og vedlæg gerne en kopi af regelgrundlaget, hvis det ikke er alment tilgængeligt.</p> <p>Husk også at henvise til strafbestemmelsen i den relevante lov eller bekendtgørelse.</p>
Beskrivelse af de faktiske forhold	<p>Politiet skal have en grundig beskrivelse af</p> <ul style="list-style-type: none"> – hvad tilsynsmyndigheden har konstateret på ejendommen, og hvornår man konstaterede det og – tilsynsmyndighedens administrative håndhævelses tiltag, dvs. en beskrivelse af hvilke håndhævelsesmidler, der har været taget i brug.
Bilag – dokumentation	<p>Tilsynsmyndighedens beskrivelse bør i videst mulig omfang dokumenteres med relevante bilag. Hvis der fx er foretaget besigtigelse, bør referat eller en besigtigelsesrapport vedlægges. Alle relevante breve (fx varslinger og påbud), mails, telefonnotater til og fra tilsynsmyndigheden bør endvidere vedlægges.</p> <p>Er tilsynsmyndigheden bekendt med, at ejer/bruger tidligere er blevet straffet for tilsvarende ulovlige forhold, bør dette oplyses.</p>
Forvaltningsretligt kvalitetstjek	<p>Inden en sag politianmeldes, bør tilsynsmyndigheden foretage en vurdering af, om sagen må forventes at holde ved domstolene. I den forbindelse bør tilsynsmyndigheden vurdere, om håndhævelsessagen administrativt er behandlet i overensstemmelse med forvaltningsretlige regler m.v. Tjek fx, at varsel og påbud er givet til samme ejer/bruger, at ejer/bruger navn og adresse er rigtig, at paragrafhenvisningen er rigtig og enslydende i både varsel og påbud, at der er givet klagevejledning etc. Hvis sagen lider af forvaltningsretlige mangler, bør der rettes op på manglerne, inden sagen politianmeldes.</p>
Skade på natur, planter, dyr m.v.	<p>Skader på natur, planter, dyr m.v. kan få væsentlig betydning for straffen. Hvis det ulovlige forhold har forvoldt skade på de interesser som lovene tilsigter at beskytte, bør tilsynsmyndigheden således beskrive om-</p>

	fanget af de konstaterede skader. På samme måde, bør tilsynsmyndigheden beskrive, hvis det ulovlige forhold kunne have forvoldt skade.
Økonomisk fordel – fortjeneste eller besparelse	Hvis det ulovlige forhold har givet, eller har haft til hensigt at give, ejer/bruger en økonomisk fordel, bør tilsynsmyndigheden - hvis det er muligt - foretage en opgørelse af denne fordel. Formålet er, at give politiet mulighed for at nedlægge påstand om, at den økonomiske fordel skal konfiskeres eller alternativt, at den økonomiske fordel skal indgå ved udmålingen af bøden. Der kan både være tale om en opnået fortjeneste eller en besparelse.
Tvangsbøder	Vurderer tilsynsmyndigheden, at ejer/bruger bør idømmes tvangsbøder, indtil forholdet er lovliggjort, bør dette bemærkes i politianmeldelsen. Tilsynsmyndigheden bør i den forbindelse beskrive, hvad der skal til for at forholdet kan betragtes som lovliggjort.
Kontaktperson	Oplys navn, telefonnummer og e-mail på de personer der kan kontaktes om sagen hos tilsynsmyndigheden.
Anmodning om dialog	Anmod om løbende at blive holdt orienteret om straffesagens forløb, samt at modtage kopi af rettens afgørelse. Ofte vil anklagemyndigheden forelægge sagen for tilsynsmyndigheden, når efterforskningen er afsluttet for at høre tilsynsmyndighedens forslag til bødestørrelse.

I bilaget til vejledningen findes et par eksempler på politianmeldelser.

4.4. Efterforskningen og samarbejdet med politiet og anklagemyndigheden

De indledende faser i en håndhævelsessag til og med politianmeldelsen varetages af tilsynsmyndigheden. Det videre forløb i sagen, dvs. efterforskning og tiltale hører under politiet. Tilsynsmyndighedens konsekvens og præcision i den administrative sagsbehandling, og tilsynsmyndighedens sagkyndige bistand under efterforskning og domsforhandling er imidlertid afgørende for, om sagen kan føre til domfældelse.

Det er således normalt, at der foregår et samarbejde mellem tilsynsmyndigheden og politiet under sagens efterforskning og domsforhandling. Politiet er afhængige af tilsynsmyndighedens viden om sagen for at kunne vurdere, om der er grundlag for tiltale. Hvis der opstår tvivlsspørgsmål eller fremkommer væsentlige nye oplysninger, vil politiet normalt rette henvendelse til tilsynsmyndigheden. Tilsvarende bør kommunen løbende holde politiet informeret om eventuelle nye oplysninger i sagen.

For at sikre, at samarbejdet tilrettelægges så rationelt som muligt, bør tilsynsmyndigheden udpege en kontaktperson, som kan følge sagen og bistå politiet, herunder møde op under en eventuel domsforhandling.

Det vil altid være et led i politiets efterforskning at vurdere, om de administrative håndhævelses-skrift opfylder kravene, herunder forvaltningsretlige krav til partshøring, begrundelse etc. Hvis et påbud eksempelvis ikke er blevet varslet korrekt, kan konsekvensen blive, at politiet ikke finder grundlag for at rejse tiltale, eller at tiltalte frifindes. Det er endvidere en forudsætning for, at der kan idømmes tvangsbøder, at et lovliggørelsespåbud er udstedt korrekt.

Hvis politiet afviser at behandle sagen på grund af retlige mangler, bør tilsynsmyndigheden overveje, at ”starte forfra” med den administrative sagsbehandling, ved fx at varsle og udarbejde et nyt påbud.

Når tilsynsmyndigheden har besluttet, at en sag skal overgives til politiet, er politianmeldelsen og anden brevveksling mellem politi og tilsynsmyndigheden undtaget fra aktindsigt, jf. offentlighedsloven § 2, stk. 1, og forvaltningslovens § 9, stk. 3.

4.4.1. Fuldbyrkelse

Når en straffesag er afsluttet, skal dommen fuldbyrdes. Indeholder dommen et påbud om at lovliggøre et ulovligt forhold, vil fuldbyrdelsen af dommen påhvile politiet. Det er således politiet, der afgør hvilke foranstaltninger, der skal træffes for at få dommen efterlevet⁵⁵⁾. Som regel vil politiet anmode fogedretten om tilladelse til, at tilsynsmyndigheden foretager lovliggørelse for den domfældtes regning⁵⁶⁾. Politiet står dog ikke for at inddrive bøder, sagsomkostninger og konfiskationsbeløb. Denne del af fuldbyrdelsen varetages af restanceinddrivelsesmyndigheden⁵⁷⁾.

Naturbeskyttelsesloven, planloven og byggeloven indeholder hjemmel til, at tilsynsmyndigheden kan foretage en administrativ selvhjælpshandling, jf. ovenfor pkt. 3.4. Tilsynsmyndigheden kan – hvis betingelserne er opfyldt – gennemføre en administrativ selvhjælpshandling uden politiets bistand. Hvis ejer/bruger modsætter sig selvhjælpshandlingen, må politiet dog tilkaldes.

Det vil ofte være hensigtsmæssigt, at tilsynsmyndighed og politi drøfter, hvilke skridt der bør tages, hvis en domfældt ejer/bruger ikke senere efterlever en dom om fysisk lovliggørelse. Og politiet vil ofte have behov for, at tilsynsmyndigheden hjælper til med at vurdere, om den straffede har opfyldt sin lovliggørelsespligt. Selv om pligten til at fuldbyrde dommen påhviler politiet, vil det således i praksis ofte være tilsynsmyndigheden der henleder politiets opmærksomhed på, at dommen ikke er blevet opfyldt inden den fastsatte frist.

4.5. Bødestørrelsen

Straffen for at overtræde naturbeskyttelsesloven, planloven eller byggeloven er normalt bøde. For naturbeskyttelseslovens vedkommende kan straffen under skærpende omstændigheder stige til fængsel i et år⁵⁸⁾.

Politiet vil ofte kontakte tilsynsmyndigheden med henblik på en udtalelse om sanktionsniveauet, især i sager, hvor der ikke findes sammenlignelige sager fra retspraksis. Hvis tilsynsmyndigheden har kendskab til retspraksis, bør dette således oplyses. Tilsynsmyndigheden bør endvidere beskrive hvilke skærpende eller formildende omstændigheder, der er til stede i den konkrete sag.

Hvis det er muligt at dokumentere, at ejer/bruger har opnået et økonomisk udbytte ved det strafbare forhold, vil det være muligt at konfiskere den opnåede fortjeneste eller besparelse⁵⁹⁾. Konfiskation er ikke en bøde, men har alene til formål at fjerne den uberettigede berigelse, som er opnået. Ved at konfiskere udbyttet stilles ejer/bruger – i økonomisk henseende – som om det strafbare forhold ikke havde fundet sted.

For at sikre, at politiet får oplysninger om en opnået eller tilsigtet økonomisk fordel, er det vigtigt, at tilsynsmyndigheden husker at oplyse dette i politianmeldelsen, jf. ovenfor pkt. 4.3.

Hvis fx en professionel håndværker har læsset affald af i en skov, og dermed har sparet omkostningerne til lovlig bortskaffelse af affaldet, vil der være opnået en økonomisk besparelse ved at overtræde reglerne⁶⁰). Besparelsen vil efter omstændighederne kunne konfiskeres. På samme måde kan opfyldelse af et vandhul med byggeaffald eller en terrænregulering reelt være et forsøg på at bortskaffe byggeaffaldet uden at betale de dermed forbundne omkostninger.

Konfiskation kræver, at den økonomiske fordel klart kan dokumenteres. Det kan imidlertid være svært for anklagemyndigheden at dokumentere hvilket økonomisk udbytte, der er opnået. I så fald bør bøden fastsættes under hensyntagen til, at der er opnået en økonomiske fordel ved at overtræde reglerne.

4.6. Tvangsbøder

En straffedom indeholder ofte et påbud om lovliggørelse. Til opfyldelse af et sådant påbud vil der ofte blive fastsat tvangsbøder efter retsplejelovens regler⁶¹). Hvis et påbud meddelt ved dom ikke efterleves inden en vis frist, skal der betales en bøde af en bestemt størrelse pr. dag, uge eller måned.

Formålet med tvangsbøderne er at tvinge den tiltalte til at efterkomme påbuddet, ved at det får en økonomisk konsekvens for ejer/bruger, hvis påbuddet ikke efterkommes. Tvangsbøder er velegnede i sager, hvor ejer/bruger skal retablere den hidtidige tilstand på en ejendom, fx krav om helt eller delvist at fjerne en ulovlig bygning, eller retablering af et areal, der er beskyttet mod tilstandssændringer.

Tvangsbøderne bortfalder, når forholdet er lovliggjort, dvs. når ejer/bruger opfylder sine forpligtelser efter dommen. Tvangsbøder er derfor mindre velegnede i sager, hvor det kun kræver meget få ressourcer fra ejer/brugers side at opfylde kravene. Fx vil sager om fjernelse af skurvogne eller campingvogne ikke egne sig til tvangsbøder, eftersom dommen er opfyldt ved blot at flytte campingvognen. Hvis skurvognen eller campingvognen flyttes tilbage kort tid efter, vil tvangsbøder ikke kunne anvendes, eftersom ejer/bruger har opfyldt sine forpligtelser i dommen⁶²). Sådanne sager må i stedet sanktioneres ved at sikre, at der bliver givet en bøde, hver gang der konstateres et strafbart forhold.

Det er politiet, der afgør, om tiltalen skal indeholde krav om tvangsbøder. Retten har den endelige afgørelse af, om dommen skal indeholde tvangsbøder, og størrelse af disse. Sager, der afgøres ved udenretligt bødeforlæg, kan således ikke indeholde krav om tvangsbøder.

Efter domfældelse er det som udgangspunkt politiets opgave at søge dommen fuldbyrdet⁶³). For så vidt angår domme om fysisk lovliggørelse, fx nedrivning af et ulovligt byggeri, vil det imidlertid i praksis ofte være tilsynsmyndigheden, der henleder politiets opmærksomhed på, at dommen ikke er blevet opfyldt til den fastsatte tid.

4.7. Anke

Statsadvokaten afgør efter indstilling fra politimesteren, om en dom skal ankes. Ankefristen er 14 dage fra den dag, dommen er afsagt.

Tilsynsmyndigheden bør have lejlighed til at udtale sig om dommen inden ankefristens udløb. Dommen foreligger først skriftligt nogle dage efter, den er afsagt, så tilsynsmyndigheden har ofte kun nogle ganske få dage til at komme med sine bemærkninger og indstilling om anke.

Tilsynsmyndigheden bør derfor altid bede om løbende orientering i forbindelse med politianmeldelsen, og kontakte politiet, når sagen er afgjort.

4.8. Tilsynsmedarbejderen som vidne i en straffesag

Inden en sag bliver politianmeldt, vil tilsynsmyndigheden have undersøgt og oplyst sagen, og gennemført en række administrative håndhævelsesskridt for at bringe det ulovlige forhold til ophør. Medarbejderne hos tilsynsmyndigheden vil således have et solidt kendskab til detaljerne og hændelsesforløbet, når en straffesag skal behandles ved domstolene. Anklagemyndigheden vil derfor ofte vælge at indkalde den relevante medarbejder fra tilsynsmyndigheden som vidne.

Alle kan blive indkaldt som vidne i en straffesag. Man har pligt til at møde i retten på det sted og tidspunkt, som står i indkaldelsen, også selv om man mener, at man ikke kan give oplysninger af betydning for sagen eller tidligere har afgivet forklaring i retten eller over for politiet⁶⁴.

Et vidne kan kun lade være med at møde, hvis vidnet har en gyldig grund. En gyldig grund kan for eksempel være sygdom, som man skal kunne bevise ved en lægeattest. Almindelig travlhed, forretningsmøder og lignende er ikke gyldig grund til at lade være med at møde. Hvis man har en gyldig grund til ikke at møde, skal man hurtigst muligt give besked til retten eller til politiet.

Man har pligt til at forberede sig til mødet i retten⁶⁵. Inden man møder i retten bør man derfor læse sagen igennem og genopfriske sin hukommelse om sagen.

Mød op i god tid, og vent udenfor retssalen. Hvert vidne bliver afhørt for sig, uden at andre vidner kan overvære forklaringen. Det er derfor ikke altid muligt at undgå ventetid, fx fordi afhøringen af et andet vidne tager længere tid end planlagt.

Når man bliver kaldt ind i retssalen, vil dommeren spørge om navn, fødselsdato m.m. Det gør dommeren for at være sikker på vidnets identitet. Derefter vejleder dommeren om, at man har pligt til at tale sandt, og at man kan blive idømt en alvorlig straf, hvis man lyver.

Vidnet skal gøre retten opmærksom på, hvis anklageren, forsvareren eller medlemmer af retten, for eksempel dommeren eller domsmændene, tilhører vidnets familie eller vennekreds.

Afhøringen foregår i en formel, men venlig tone. Det bliver ikke forventet, at man på egen hånd skal kunne fortælle hele sin forklaring. Er man i tvivl om, hvad man skal svare, skal man sige det. Man hverken må eller skal oplyse andet end det, man kan huske.

Når afhøringen er færdig kan vidnet forlade retssalen. Man kan dog normalt også få lov til at blive og overvære resten af sagen.

5. Civilretlig håndhævelse

Emnet for dette kapitel er den civilretlige håndhævelse. Civilretlig håndhævelse kommer kun sjældent på tale i håndhævelsessager, og det må anbefales, at tilsynsmyndigheden søger advokatbistand.

5.1. Fogedforbud

Reglerne om fogedforbud findes i retsplejelovens kapitel 57.

Fogedforbud kan anvendes til at standse en ulovlig aktivitet⁶⁶⁾, der er under forberedelse eller udførelse, men endnu ikke er fuldført. Tilsynsmyndigheden kan således rekvirere et fogedforbud i de samme situationer, som er beskrevet i afsnit 3.3.5 om standsningsmeddelelser.

Et fogedforbud kræver hverken forudgående administrativt påbud eller forudgående dom. Fogedretten skal yde bistand til håndhævelse af forbudet hvis tilsynsmyndigheden anmoder om det⁶⁷⁾. Overtrædelse af fogedforbud kan straffes med bøde eller hæfte⁶⁸⁾.

Det er tilsynsmyndighedens vurdering om situationen er af en sådan karakter, at rekvirering af fogedforbud er den rigtige og nødvendige reaktion. I tilfælde hvor den ulovlige aktivitet vil medføre uoprettelig skade, fx ved nedrivning af en bevaringsværdig bebyggelse, vil fogedforbud være den sikreste reaktion.

Fogedforbud kan på den anden side ikke nedlægges, hvis fogedretten skønner, at lovenes almindelige regler om straf og erstatning m.v. giver tilstrækkelig sikkerhed for, at den ulovlige handling ikke vil blive udført⁶⁹⁾.

Et fogedforbud er et foreløbigt retsmiddel. Der sker således ikke en fuldstændig prøvelse i fogedretten. Derimod skal tilsynsmyndigheden godtgøre eller sandsynliggøre, at de handlinger, tilsynsmyndigheden søger forbudt, er ulovlige⁷⁰⁾. Tilsynsmyndigheden skal endvidere kunne godtgøre, at formålet forspildes, hvis der ikke nedlægges fogedforbud, og tilsynsmyndigheden i stedet henvises til at afvente resultatet af en eventuel straffesag eller et civilt søgsmål. Fogedrettens behandling af en anmodning om fogedforbud er væsentligt hurtigere end behandlingen af et civilt søgsmål.

Fogedretten kan kræve sikkerhedsstillelse af tilsynsmyndigheden⁷¹⁾. Efter almindelig praksis kræves der dog sædvanligvis ikke sikkerhedsstillelse af offentlige myndigheder.

Fogedforbudets lovlighed skal efterfølgende prøves ved en retssag, der skal anlægges af tilsynsmyndigheden mod ejeren/brugeren⁷²⁾. Denne retssag skal anlægges ved byretten senest 2 uger efter, at fogedforbudet er nedlagt⁷³⁾.

Rekvirering af fogedforbud sker ved en skriftlig begæring til fogedretten⁷⁴⁾. Begæringen skal indeholde dato, ejerens/brugers navn(e) og adresse(r), ejendommens (byggepladsens) adresse og matr.nr., tilsynsmyndighedens navn og adresse, beskrivelse af den ulovlige handling og angivelse af de lovbestemmelser, handlingen strider mod, eventuelle straffebestemmelser samt oplysninger og materiale, der belyser forbuddets nødvendighed i den givne situation.

Da gennemførelse af fogedforbud således kræver udfærdigelse af begæring(er) til fogedretten og efterfølgende stævning til byretten, samt fremmøde under retssagen, anbefales det, at tilsynsmyndigheden søger juridisk bistand.

5.2. Civilt søgsmål

I almindelighed vil tilsynsmyndigheden ikke have anledning til at anlægge et civilt søgsmål som led i behandlingen af en håndhævelsessag. Dette skyldes dels, at manglende efterkommelse af påbud om lovliggørelse kan håndhæves gennem straffesager, dels at tilsynsmyndighedens udgifter til

eventuelle selvhjælpshandlinger kan inddrives som følge af den udpantningsret, der tilkommer tilsynsmyndigheden, jf. afsnit 3.4.1 om selvhjælpshandlinger.

Omvendt kan det hænde, at private udtager stævning mod tilsynsmyndigheden med påstand om, at myndighedens afgørelse er uden hjemmel.

Formålet med at anlægge en sådan civil sag kan være, at forhindre eller udsætte en straffesag om det ulovlige forhold. Når der er anlagt en civil sag, vil sagsøger normalt gøre det synspunkt gældende, at straffesagen skal sættes i bero, indtil resultatet af den civile sag kendes.

Berammelsestiden i straffesager er betydeligt kortere end i civile sager. Når der er anlagt en civil sag, kan det, hvis den første afgørelse ankes, i værste fald vare op mod 5 år, før den endelige afgørelse foreligger. Hvis straffesagen har afventet den civile sag, vil der herefter gå endnu en tid, inden straffesagen er afsluttet. Ud fra et håndhævelsessynspunkt er det naturligvis uheldigt, at der går så lang tid, inden en lovovertrædelse bliver strafsanktioneret. Tilsynsmyndigheden bør derfor som udgangspunkt forsøge at få straffesagen gennemført. De spørgsmål, som retten skal tage stilling til ved det civile søgsmål, vil normalt også kunne påkendes af retten under en straffesag. Det er i sidste instans domstolene, der tager stilling til, om straffesagen skal sættes i bero.

Brevkseksempel 1: Varsel af påbud – ulovlig tilbygning i landzone

Sendes anbefalet eller som brev med afleveringsattest

Hans Hansen
Landzonevej 1
1112 Landsted

J.nr.
Sagsbehandler:
Den

VARSEL AF PÅBUD OG PARTSHØRING

Ulovlig tilbygning på Deres ejendom, matr.nr. 2 a Ll. Landsted, Landsted, med adressen Landzonevej 1, 1112 Landsted.

Kommunen har ved besigtigelse [dag, måned, år] konstateret, at De har opført en tilbygning på ca. 80 m² til stuehuset på Deres ejendom.

Ejendommen ligger i landzone. Efter planlovens § 35, stk. 1, må der i landzone ikke opføres ny bebyggelse som den omhandlede, uden tilladelse fra kommunen. Overtrædelse af denne bestemmelse er strafbar efter planlovens § 64, stk. 1, nr. 2.

De har ikke indsendt ansøgning om landzonetilladelse, og der er ikke givet tilladelse. Tilbygningen er således i strid med planlovens § 35, stk. 1.

Kommunen har efter § 51, stk. 5, i planloven pligt til at sørge for, at et ulovligt forhold bliver lovliggjort, medmindre det ulovlige forhold har underordnet betydning. Det påhviler Dem, som ejer af ejendommen, at lovliggøre et ulovligt forhold, jf. planlovens § 63, stk. 1.

Kommunen agter derfor at give Dem et påbud om at fjerne den ulovligt opførte tilbygning med frist til [dato, måned, år].

Ansøgning om landzonetilladelse

Hvis De ønsker at søge landzonetilladelse til at opretholde tilbygningen, skal ansøgning indgives til kommunens tekniske forvaltning, [adresse]. Ansøgningen skal indeholde følgende oplysninger:

– [Oplys hvilke oplysninger der kræves]

Kommunen har ikke hermed taget stilling til, om der kan gives landzonetilladelse.

Hvis De søger om landzonetilladelse og får afslag, kan De påklage afgørelsen til Naturklagenævnet, jf. § 58, stk. 1, nr. 1, i planloven.

Sagens videre forløb

Inden kommunen beslutter, om der skal meddeles et påbud, vil vi gerne høre Deres opfattelse af sagen. De har således ret til at udtale Dem og komme med bemærkninger til sagen.

Hvis De ønsker at afgive en udtalelse, før påbuddet udstedes, skal det ske inden den [dato, måned, år]. Udtalelsen kan sendes til kommunen med almindelig post til [adresse] eller pr. e-mail til [@-adresse]. De kan også ringe til sagsbehandleren på [tlf.nr.].

Med venlig hilsen

[Sagsbehandlerens navn og kontaktoplysninger]

Retssikkerhed

Det er kommunens vurdering, at der kan være tale om en lovovertrædelse, der kan medføre straf. I henhold til reglerne i retssikkerhedslovens § 10 (lov nr. 442 af 9. juni 2004) skal kommunen derfor gøre Dem opmærksom på, at de ikke har pligt til at give oplysninger, som kan have betydning under en eventuel straffesag. Det er således frivilligt, om De vil benytte Dem af Deres ret til at komme med bemærkninger til sagen. Hvis De vælger at udtale Dem, vil Deres oplysninger kunne blive anvendt senere.

Behandling af oplysninger

I forbindelse med sagsbehandlingen kan der ske behandling af oplysninger, som kan henføres til enkeltpersoner. Der kan fx være tale om, at tilsynsmyndigheden indhenter og opbevarer oplysninger om en ejendoms fysiske forhold. Ifølge persondataloven har personer, som sådanne oplysninger vedrører, ret til at få indsigt i oplysningerne, og ret til at få berigtiget forkerte oplysninger. Hvis du vil vide, hvilke oplysninger tilsynsmyndigheden behandler om dig, eller du mener, at kommunen behandler forkerte oplysninger, skal du kontakte sagsbehandleren.

Kopi sendt til:

-
-
-
-

Brevkseksempel 2: Varsel af påbud – opfyldning og deponering af jord og byggeaffald på strandeng

Sendes anbefalet eller som brev med afleveringsattest
Søren Strandsted
Strandvejen 100
3333 Strandby

J.nr.
Sagsbehandler:
Den

VARSEL AF PÅBUD OG PARTSHØRING

Opfyldning og deponering af jord og byggeaffald på Deres ejendom, matr.nr. 3 a Strandby By, Strandby, med adressen Strandvejen 100, 3333 Strandby.

Kommunen har ved besigtigelse af ovennævnte ejendom den [dato, måned, år] konstateret forhold, som er i strid med naturbeskyttelseslovens generelle beskyttelse af strandenge, jf. § 3, stk. 2, nr. 3.

På besigtigelsen kunne kommunen konstatere, at der er sket opfyldning og deponering af jord og byggeaffald på ejendommen. På vedlagte oversigtskort er markeret det sted på ejendommen, hvor opfyldning og deponering har fundet sted.

Opfyldningen og deponeringen er sket på en strandeng. Strandenge er beskyttet mod tilstandssændringer i naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2, nr. 3. Det betyder, at man på strandenge ikke må bygge, grave, lave terrænændringer, tilplante, dræne eller lignende.

Det er kommunens vurdering, at den konstaterede opfyldning og deponering er i strid med naturbeskyttelsesloven, jf. § 3, stk. 2, nr. 3.

Kommunen har efter § 73, stk. 5, i naturbeskyttelsesloven pligt til at sørge for, at et ulovligt forhold bliver lovliggjort, medmindre det ulovlige forhold har underordnet betydning. Det påhviler Dem, som ejer af ejendommen, at lovliggøre et ulovligt forhold, jf. naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 1.

Kommunen agter derfor at give Dem et påbud om at fjerne jordopfyldt fra området med frist til [dato, måned, år].

Ansøgning om dispensation

Hvis De ønsker at søge dispensation, skal ansøgning indgives til [tilsynsmyndighedens adresse]. [Tilsynsmyndigheden] skal dog gøre opmærksom på, at De ikke kan forvente at få dispensation, sådan som sagen er oplyst.

Hvis De søger om dispensation og får afslag, kan De påklage afgørelsen til Naturklagenævnet, jf. § 78, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Sagens videre forløb

Inden kommunen beslutter, om der skal meddeles et påbud, vil vi gerne høre Deres opfattelse af sagen. De har således ret til at udtale Dem og komme med bemærkninger til sagen.

Hvis De ønsker at afgive en udtalelse, før påbuddet udstedes, skal det ske inden den [dato, måned, år]. Udtalelsen kan sendes til kommunen med almindelig post til [adresse] eller pr. e-mail til [@-adresse]. De kan også ringe til sagsbehandleren på [tlf.nr.].

Strandbeskyttelseslinjen, naturbeskyttelseslovens § 15

Strandengen ligger indenfor strandbeskyttelseslinjen. Efter reglerne i naturbeskyttelseslovens § 15 må der ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredder eller af andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen. Det er Miljøcenter [navnet på det relevante miljøcenter], der er tilsynsmyndighed for så vidt angår reglerne i naturbeskyttelseslovens § 15. Kommunen har derfor sendt kopi af dette brev til Miljøcenteret, jf. naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 6.

Med venlig hilsen

[Sagsbehandlerens navn og kontaktoplysninger]

Retssikkerhed

Det er kommunens vurdering, at der kan være tale om en lovovertrædelse, der kan medføre straf. I henhold til reglerne i retssikkerhedslovens § 10 (lov nr. 442 af 9. juni 2004) skal kommunen derfor gøre Dem opmærksom på, at de ikke har pligt til at give oplysninger, som kan have betydning under en eventuel straffesag. Det er således frivilligt, om De vil benytte Dem af Deres ret til at komme med bemærkninger til sagen. Hvis De vælger at udtale Dem, vil Deres oplysninger kunne blive anvendt senere.

Behandling af oplysninger

I forbindelse med sagsbehandlingen kan der ske behandling af oplysninger, som kan henføres til enkeltpersoner. Der kan fx være tale om, at tilsynsmyndigheden indhenter og opbevarer oplysninger om en ejendoms fysiske forhold. Ifølge persondataloven har personer, som sådanne oplysninger vedrører, ret til at få indsigt i oplysningerne, og ret til at få berigtiget forkerte oplysninger. Hvis du vil vide, hvilke oplysninger tilsynsmyndigheden behandler om dig, eller du mener, at kommunen behandler forkerte oplysninger, skal du kontakte sagsbehandleren.

Kopi sendt til:

-
-
-

Brevkseksempel 3: Påbud – ulovlig tilbygning i landzone

Sendes som brev med afleveringsattest

Hans Hansen
Landzonevej 1
1112 Landsted

J.nr.
Sagsbehandler:
Den

PÅBUD

Ulovlig tilbygning på Deres ejendom, matr.nr. 2 a Ll. Landsted, Landsted, med adressen Landzonevej 1, 1112 Landsted.

Kommunen påbyder Dem herved at fjerne den ulovligt opførte tilbygning inden den [dato, måned, år], jf. planlovens § 51, stk. 5 og § 63, stk. 1.

Baggrund

Kommunen har ved besigtigelse af ovennævnte ejendom [dag, måned, år] konstateret, at De har opført en tilbygning på ca. 80 m² til stuehuset på ejendommen.

Ejendommen ligger i landzone. Efter planlovens § 35, stk. 1, må der i landzone ikke opføres ny bebyggelse som den omhandlede, uden tilladelse fra kommunen. Overtrædelse af denne bestemmelse er strafbar efter planlovens § 64, stk. 1, nr. 2.

De har ikke indsendt ansøgning om landzonetilladelse, og der er ikke givet tilladelse. Tilbygningen er således ulovlig, jf. planlovens § 35, stk. 1.

Der henvises til kommunens varslingsbrev af [dato for varslingsbrevet], som De ikke har reageret på.

Kommunen har efter § 51, stk. 5, i planloven pligt til at sørge for, at et ulovligt forhold bliver lovliggjort, medmindre det ulovlige forhold har underordnet betydning. Det påhviler Dem, som ejer af ejendommen, at lovliggøre et ulovligt forhold, jf. planlovens § 63, stk. 1.

Afgørelse

Kommunen påbyder Dem herved at fjerne den ulovligt opførte tilbygning inden den [dato, måned, år], jf. planlovens § 51, stk. 5 og § 63, stk. 1.

Hvis De mod forventning ikke overholder dette påbud, vil sagen uden yderligere varsel blive overgivet til politiet til strafferetlig behandling. Der kan i givet fald blive tale om idømmelse af straf efter planlovens § 64, stk. 1, nr. 2 og 4, og tvangsbøder efter retsplejelovens § 997, stk. 3 indtil forholdet er bragt i orden.

Klage og søgsmål

Hvis De mener, at tilbygningen ikke kræver landzonetilladelse, kan de klage til inden 4 uger til Naturklagenævnet, jf. § 58, stk. 1, i planloven.

Klage indgives til Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 4., 1360 København K eller pr e-mail til nkn@nkn.dk. Klagen skal være modtaget af Naturklagenævnet inden 4 uger efter, at De har modtaget afgørelsen.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af Deres klage, at De indbetaler et gebyr på 500 kr. Nævnet vil efter modtagelsen af klagen sende Dem en opkrævning på gebyret. Naturklagenævnet vil ikke begynde behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Naturklagenævnets hjemmeside www.nkn.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis De får helt eller delvis medhold i Deres klage.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 62, stk. 1, i planloven.

Eventuel klage eller søgsmål fritager Dem ikke for at overholde påbuddet, medmindre Naturklagenævnet eller retten bestemmer andet.

Ansøgning om landzonetilladelse

Hvis De ønsker at søge landzonetilladelse til at opretholde tilbygningen, skal ansøgning indgives til kommunens tekniske forvaltning, [adresse]. Ansøgningen skal indeholde følgende oplysninger:

– [Oplys hvilke oplysninger der kræves]

Ansøgning om landzonetilladelse fritager Dem ikke for at overholde påbuddet. Kommunen har ikke hermed taget stilling til, om der kan gives landzonetilladelse.

Hvis De søger om landzonetilladelse og får afslag, kan De påklage afgørelsen til Naturklagenævnet, jf. § 58, stk. 1, nr. 1, i planloven.

Med venlig hilsen

Brevkseksempel 4: Påbud – opgravning og udjævning af jord i moseområde

Sendes anbefalet eller som brev med afleveringsattest

Martin Moselund
Mosestien 1
3333 Moseby

J.nr.

Sagsbehandler:

Den

PÅBUD

Opgravning og udjævning af jord i moseområde på Deres ejendom, matr.nr. 2 a Moseby By, Moseby.

På Deres ejendom matr.nr. 2 a Moseby By, Moseby, har kommunen konstateret, at der er foretaget opgravning og udjævning af jord i et moseområde.

Kommunen foretog den [dato, måned, år] besigtigelse af området sammen med Dem.

Ved besigtigelsen konstaterede kommunen, at der for nyligt var foretaget en opgravning af et ca. 2.000 m² stort moseområde. Det opgravede materiale er udjævnet på de omkringliggende mosearealer. Det udjævnede areal dækker ligeledes ca. 2.000 m². Det samlede berørte areal er således i alt ca. 4.000 m².

Der vedlægges et kortbilag, der viser de omtalte arealer.

Mosearealet er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2. Det betyder, at der ikke må foretages en ændring af tilstanden. Kommunen opfatter den udførte opgravning, som en overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 2.

Efter naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 5, skal kommunen sørge for, at et ulovligt forhold bliver gjort lovligt, medmindre det er af underordnet betydning. Det påhviler endvidere den til enhver tid værende ejer af en ejendom at lovliggøre et ulovligt forhold, jf. naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 1.

Kommunen varslede den [dato, måned, år] et påbud om lovliggørelse af forholdene. Kommunen har endnu ikke modtaget Deres reaktion på varslingen, og De har ikke søgt om dispensation.

Afgørelse

Kommunen påbyder Dem herved at retablere området ved at tilbagelægge opgravet materiale i moseområdet. Retablering skal være afsluttet inden den [dato, måned, år].

Da materialet kan fylde en del mere ved tilbagelægning end før opgravningen, vil kommunen acceptere at op til ca. 1/3 af det deponerede materiale kan bortkøres fra mosen frem for, at det lægges tilbage.

Hvis De mod forventning ikke efterkommer påbuddet vil kommunen uden yderligere varsel overgive sagen til politiet til strafferetlig behandling. Der kan i givet fald blive tale om idømmelse af straf efter naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 1, nr. 1 og 6, og tvangsbøder efter retsplejelovens § 997, stk. 3, indtil retablering er sket.

Ansøgning om dispensation

De kan inden den nævnte frist søge kommunen om dispensation. Som sagen foreligger oplyst kan De ikke regne med at få dispensation.

Hvis De søger om dispensation og får afslag, kan De påklage afgørelsen til Naturklagenævnet, jf. § 78, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Klage og søgsmål

Da afgørelsen er truffet efter naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 5, kan De som udgangspunkt ikke klage over den til Naturklagenævnet. Det følger af lovens § 78, stk. 1, 2. pkt.

De kan dog klage over afgørelsen, hvis De vil gøre gældende, at der slet ikke er tale om ulovlige forhold. De kan altså klage, hvis De vil gøre gældende, at gravearbejdet og fjernelsen af det deponerede materiale på Deres ejendom ikke er ulovligt.

En klage skal være skriftlig. Den skal være modtaget af kommunen inden 4 uger efter, at De har modtaget afgørelsen. Kommunen sender en eventuel klage videre til Naturklagenævnet sammen med afgørelsen og det materiale, der er indgået i sagens behandling.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af Deres klage, at De indbetaler et gebyr på 500 kr. til Naturklagenævnet. Nævnet vil sende Dem en opkrævning på gebyret, når nævnet har modtaget klagen fra kommunen. Naturklagenævnet vil ikke påbegynde behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Naturklagenævnets hjemmeside www.nkn.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis De får helt eller delvis medhold i Deres klage.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Eventuel klage eller søgsmål fritager Dem ikke for at overholde påbuddet, medmindre Naturklagenævnet eller retten bestemmer andet.

Med venlig hilsen

[Sagsbehandlerens navn og kontakt oplysninger]

Kopi til:

-

Brevkseksempel 5: Standsningsmeddelelse - etablering af ejendomsmæglerkontor i strid med lokalplan

Sendes som brev med afleveringsattest

Erik Eriksen
Planvej 1
1112 Planløse

J.nr.
Sagsbehandler:
Den

STANDSNINGSMEDDELELSE

Standsning af etableringen af ejendomsmæglerkontor i Deres ejendom, matr.nr. 1 b St. Planløse, Planløse, med adressen Planvej 1, 1112 Planløse.

De påbydes hermed at standse etableringen af ejendomsmæglerkontor i ovennævnte ejendom.

Baggrund og begrundelse

Kommunen har på besigtigelsen af ovennævnte ejendom den [dag, måned, år] konstateret, at De er ved at indrette ejendommen til ejendomsmæglerkontor. Hækken ud til vejen er fældet og skilte til opsætning i vinduerne lå på trappestenen. Kommunen har endvidere konstateret, at De i de seneste numre af "Lokalposten" har annonceret åbning af ejendomsmæglerkontor til førstkommende torsdag med billeder af Dem og Deres fem medarbejdere.

Ejendommen er omfattet af lokalplan nr. [lokalplanens nummer]. Efter § [paragrafnummer] i lokalplanen må områdets ejendomme kun anvendes til boligformål. Etablering af ejendomsmæglerkontor, som det omhandlede, er derfor ulovlig og strafbar efter planlovens § 64, stk. 1, medmindre der er meddelt en dispensation.

De har ikke ansøgt kommunen om dispensation fra lokalplanen, og dispensation er ikke meddelt. Kommunen finder derfor, at etableringen af ejendomsmæglerkontor er i strid med lokalplanen, og dermed ulovligt, jf. planlovens § 64, stk. 1.

Kommunen har efter § 51, stk. 5, i planloven pligt til at sørge for, at et ulovligt forhold bliver lovliggjort, medmindre det ulovlige forhold har underordnet betydning.

Afgørelse

De påbydes hermed straks at standse etableringen af ejendomsmæglerkontoret i Deres ejendom, jf. planlovens § 51, stk. 5.

Det påhviler Dem, som ejer af ejendommen, at sørge for, at ejendommen ikke anvendes til formål der strider mod lokalplanen, jf. planlovens § 63, stk. 1.

Standses den ulovlige forhold ikke vil kommunen uden yderligere varsel overgive sagen til politiet til strafferetlig behandling. Der kan i givet fald blive tale om idømmelse af straf efter planlovens § 64, stk. 1, nr. 1, og tvangsbøder efter retsplejelovens § 997, stk. 3, indtil ejendomsmæglervirksomheden er standset.

Klage og søgsmål

Hvis De mener, at etableringen af ejendomsmæglerkontoret er lovlig i forhold til lokalplanen, kan De klage inden 4 uger til Naturklagenævnet, jf. § 58, stk. 1, i planloven.

Klage indgives til Naturklagenævnet, Frederiksborggade 15, 4., 1360 København K eller pr e-mail til nkn@nkn.dk. Klagen skal være modtaget af Naturklagenævnet inden 4 uger efter, at De har modtaget afgørelsen.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af Deres klage, at De indbetaler et gebyr på 500 kr. Nævnet vil efter modtagelsen af klagen sende Dem en opkrævning på gebyret. Naturklagenævnet vil ikke påbegynde behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Naturklagenævnets hjemmeside www.nkn.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis De får helt eller delvis medhold i Deres klage.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 62, stk. 1, i planloven.

Eventuel klage eller søgsmål fritager Dem ikke for at standse etableringen af ejendomsmæglerkontoret, medmindre Naturklagenævnet eller retten bestemmer andet.

Ansøgning om dispensation

Hvis De ønsker at ansøge om dispensation fra lokalplanen, skal ansøgning indgives til kommunens Tekniske forvaltning, [adresse]. Ansøgningen skal indeholde følgende oplysninger:

- [Oplys hvilke oplysninger der kræves]

Selv om De måtte vælge at søge dispensation, har De stadig pligt til at standse etableringen af ejendomsmæglerkontoret, mens dispensationssagen behandles i kommunen. Kommunen har ikke hermed taget stilling til, om der kan gives dispensation fra lokalplanen.

Varsling af besigtigelse

Kommunen vil besigtige ejendommen på ny den [dato, måned, år, tidspunkt] for at vurdere, om forholdet er lovliggjort. Kommunen opfordrer Dem til at deltage i besigtigelsen og derved have mulighed for at komme med bemærkninger til sagen. De er dog også velkommen til at komme med bemærkninger til sagen med almindelig post til [adresse] eller pr. e-mail til [@-adresse] eller pr. telefon til [navn og telefonnummer].

Med venlig hilsen

[Sagsbehandlerens navn og kontaktoplysninger]

Retssikkerhed

Det er kommunens vurdering, at der kan være tale om en lovovertredelse, der kan medføre straf. I henhold til reglerne i retssikkerhedslovens § 10 (lov nr. 442 af 9. juni 2004) skal kommunen derfor gøre Dem opmærksom på, at de ikke har pligt til at give oplysninger, som kan have betydning under en eventuel straffesag. Det er således frivilligt, om De vil benytte Dem af Deres ret til at komme med bemærkninger til sagen. Hvis De vælger at udtale Dem, vil Deres oplysninger kunne blive anvendt senere.

Behandling af oplysninger

I forbindelse med sagsbehandlingen kan der ske behandling af oplysninger, som kan henføres til enkeltpersoner. Der kan fx være tale om, at tilsynsmyndigheden indhenter og opbevarer oplysninger om en ejendoms fysiske forhold. Ifølge persondataloven har personer, som sådanne oplysninger vedrører, ret til at få indsigt i oplysningerne, og ret til at få berigtiget forkerte oplysninger. Hvis du vil vide, hvilke oplysninger tilsynsmyndigheden behandler om dig, eller du mener, at kommunen behandler forkerte oplysninger, skal du kontakte sagsbehandleren.

Kopi sendt til:

-
-
-
-

Brevkseksempel 6: Standsningsmeddelelse - byggeri uden byggetilladelse

Sendes pr. brev med afleveringsattest

Anders Andersen
Byggerivej 1
1111 Byggeløse

J.nr.
Sagsbehandler:
Den

STANDSNINGSMEDDELELSE

Standsningsmeddelelse vedrørende byggeriet på Deres ejendom, matr.nr. 1 aa Byggeløse By, Byggeløse, med adressen Byggerivej 1, 1111 Byggeløse.

De påbydes hermed – med hjemmel i byggelovens § 16 a, stk. 3 - straks at standse byggeriet på Deres ejendom.

Baggrund og begrundelse

Kommunen har på besigtigelse af ovennævnte ejendom den [dato, måned, år] konstateret, at et byggeri er igangsat, idet der er foretaget udgravning, støbt fundament og rejst tagspær.

NN, som kommunen talte med på stedet, oplyste, at der agtedes opført et enfamilieshus på ca. 150 m².

Efter byggelovens § 16 må et byggearbejde, som det nævnte, ikke påbegyndes uden byggetilladelse. Overtrædelse af denne bestemmelse er strafbar efter byggelovens § 30, stk. 1, litra a.

De har ikke indsendt byggeansøgning, og der er ikke givet byggetilladelse. Kommunen finder derfor, at byggeloven er overtrådt.

Kommunen har efter byggelovens § 16 a, stk. 3, pligt til at sørge for, at et ulovligt forhold bliver lovliggjort, medmindre det ulovlige forhold har underordnet betydning.

Afgørelse

De påbydes hermed – med hjemmel i byggelovens § 16 a, stk. 3 - straks at standse byggeriet. Det påhviler Dem, som ejer af ejendommen, at sørge for, at byggeriet standses, jf. byggelovens § 17, stk. 1.

I modsat fald vil kommunen uden yderligere varsel overgive sagen til politiet til strafferetlig behandling. Der kan i givet fald blive tale om idømmelse af straf efter byggelovens § 30, stk. 1, litra a, og tvangsbøder efter retsplejelovens § 997, stk. 3, indtil byggearbejdet er standset.

Klage og søgsmål

Hvis De mener, at byggeriet ikke kræver byggetilladelse, kan De inden 4 uger klage over denne meddelelse til Statsforvaltningen for [den region hvor ejendommen ligger]. Eventuel klage fritager Dem ikke for at standse byggeriet, medmindre Statsforvaltningen bestemmer andet. Der henvises til byggeloven § 16 A, stk. 4 og §§ 23 og 24.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 25 i byggeloven. Eventuelt søgsmål fritager Dem ikke for at standse byggeriet, medmindre retten bestemmer det.

Ansøgning om byggetilladelse

Hvis De ønsker at indgive ansøgning om byggetilladelse, kan dette ske til kommunens tekniske forvaltning [adresse]. Ansøgningen skal indeholde følgende oplysninger:

- [beskriv hvilke oplysninger, der kræves]

Selv om De måtte vælge at indgive ansøgning, har de stadig pligt til at standse byggeriet, indtil der eventuelt er meddelt byggetilladelse.

Hvis det under sagens videre behandling viser sig, at der ikke kan meddeles byggetilladelse til det påbegyndte byggeri, vil kommunen senere træffe afgørelse om ændring eller nedrivning/fjernelse af de allerede opførte fundamenter og bygningsdele. En sådan afgørelse vil i givet fald kunne gennemtvinges ved politiets og rettens hjælp.

Varsling af besigtigelse

Kommunen vil besigtige ejendommen på ny den [dato, måned, år, tidspunkt], for at vurdere, om forholdet er lovliggjort. Kommunen opfordrer Dem til at deltage i besigtigelsen og derved have mulighed for at komme med bemærkninger til sagen. De er dog også velkommen til at komme med bemærkninger til sagen med almindelig post til [adresse] eller pr. e-mail til [@-adresse] eller pr. telefon til [navn og telefonnummer].

De kan få aktindsigt i sagens akter, hvis De måtte ønske det. I så fald bedes De kontakte sagsbehandleren.

Med venlig hilsen

[Sagsbehandlerens navn og kontaktoplysninger]

Retssikkerhed

Det er kommunens vurdering, at der kan være tale om en lovovertrædelse, der kan medføre straf. I henhold til reglerne i retssikkerhedslovens § 10 (lov nr. 442 af 9. juni 2004) skal kommunen derfor gøre Dem opmærksom på, at de ikke har pligt til at give oplysninger, som kan have betydning under en eventuel straffesag. Det er således frivilligt, om De vil benytte Dem af Deres ret til at komme med bemærkninger til sagen. Hvis De vælger at udtale Dem, vil Deres oplysninger kunne blive anvendt senere.

Behandling af oplysninger

I forbindelse med sagsbehandlingen kan der ske behandling af oplysninger, som kan henføres til enkeltpersoner. Der kan fx være tale om, at tilsynsmyndigheden indhenter og opbevarer oplysninger om en ejendoms fysiske forhold. Ifølge persondataloven har personer, som sådanne oplysninger vedrører, ret til at få indsigt i oplysningerne, og ret til at få berigtiget forkerte oplysninger. Hvis du vil vide, hvilke oplysninger tilsynsmyndigheden behandler om dig, eller du mener, at kommunen behandler forkerte oplysninger, skal du kontakte sagsbehandleren.

Kopi sendt til:

-
-
-

Brevkseksempel 7: Standsningsmeddelelse – tilstandsændring på strandeng

Sendes som brev med afleveringsattest
Gregers Gravesen ApS (CVR-nr. 12345678)
Gravervej 1
1234 Gravense

J.nr.
Sagsbehandler:
Den

STANDSNINGSMEDDELELSE

Gravning og fjernelse af sten og grus i naturbeskyttet strandeng på ejendommen matr.nr. 1c Ll. Strandbred, Strandbred, med adressen Strandvejen 1, 2222 Strandby.

De påbydes hermed straks at standse gravningen og fjernelse af materiale fra strandengen, jf. naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 5.

Baggrund og begrundelse

Kommunen har den 14. juli 2005 modtaget en anmeldelse om, at der på ejendommen matr.nr. 1c Ll. Strandbred, Strandbred, med adressen Strandvejen 1, 2222 Strandby, er gravet og fjernet sten og grus.

Gravearbejdet er ifølge anmeldelsen ikke afsluttet. Det er af anmelderen oplyst, at det er Dem, der forestår gravearbejdet.

Kommunen har forgæves forsøgt at træffe Dem telefonisk den [dato] for at drøfte sagen.

Området, der er gravet i, er en strandeng og er omfattet af forbuddet mod tilstandsændringer i § 3, stk. 2, nr. 3, i naturbeskyttelsesloven. Det betyder, at ændringer - som fx gravning - ikke må foretages uden forudgående dispensation. Da der ikke er meddelt dispensation, er der tale om et ulovligt forhold.

Kommunen skal, i henhold til naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 5, sørge for, at et ulovligt forhold bliver lovliggjort, medmindre det er af underordnet betydning. Det på hviler Dem som bruger af ejendommen at lovliggøre et ulovligt forhold, jf. naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 1.

Afgørelse

De påbydes hermed straks at standse gravningen og fjernelse af materiale fra strandengen.

I modsat fald vil kommunen uden yderligere varsel overgive sagen til politiet til strafferetlig behandling. Der kan i givet fald blive tale om idømmelse af straf efter naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 1, nr. 1 og 6, og tvangsbøder efter retsplejelovens § 997, stk. 3, indtil gravearbejdet er standset.

Klage og søgsmål

Da afgørelsen er truffet efter naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 5, kan De som udgangspunkt ikke klage over den til Naturklagenævnet. Det følger af lovens § 78, stk. 1, 2. pkt.

De kan dog klage, hvis De mener, at der slet ikke er tale om ulovlige forhold. De kan altså klage, hvis De vil gøre gældende, at gravearbejdet og fjernelsen af sten og grus på Deres ejendom ikke er ulovligt.

En klage skal være skriftlig. Den skal være modtaget af kommunen inden 4 uger efter, at De har modtaget afgørelsen. Kommunen sender en eventuel klage videre til Naturklagenævnet sammen med afgørelsen og det materiale, der er indgået i sagens behandling.

Det er en betingelse for Naturklagenævnets behandling af Deres klage, at De indbetaler et gebyr på 500 kr. til Naturklagenævnet. Nævnet vil sende Dem en opkrævning på gebyret, når nævnet har modtaget klagen fra kommunen. Naturklagenævnet vil ikke begynde behandlingen af klagen, før gebyret er modtaget. Betales gebyret ikke inden for den fastsatte frist på 14 dage, afvises klagen fra behandling. Vejledning om gebyrordningen kan findes på Naturklagenævnets hjemmeside www.nkn.dk. Gebyret tilbagebetales, hvis De får helt eller delvis medhold i Deres klage.

Fristen for eventuelt søgsmål ved domstolene er 6 måneder, jf. § 88, stk. 1, i naturbeskyttelsesloven.

Eventuel klage eller søgsmål fritager Dem ikke for at overholde påbuddet, medmindre Naturklagenævnet eller retten bestemmer andet.

Ansøgning om dispensation

Hvis De ønsker at søge dispensation, kan dette ske til kommunens tekniske forvaltning [adresse]. Ansøgningen skal indeholde følgende oplysninger:

– [beskriv hvilke oplysninger, der kræves]

Selv om De måtte vælge at søge dispensation, har de stadig pligt til at standse gravearbejdet, indtil dispensationssagen er behandlet færdig.

Hvis det viser sig, at der ikke kan meddeles dispensation til arbejdet, vil kommunen senere træffe afgørelse om reetablering ejendommen, dvs. fysisk bringe ejendommen tilbage til tilstanden før det ulovlige gravearbejde begyndte. En sådan afgørelse vil i givet fald kunne gennemtvinges ved politiets og rettens hjælp.

Strandbeskyttelseslinjen, naturbeskyttelseslovens § 15

Strandengen ligger indenfor strandbeskyttelseslinjen. Efter reglerne i naturbeskyttelseslovens § 15 må der ikke foretages ændring i tilstanden af strandbredder eller af andre arealer, der ligger mellem strandbredden og strandbeskyttelseslinjen. Det er Miljøcenter [navnet på det relevante miljøcenter], der er tilsynsmyndighed for så vidt angår reglerne i naturbeskyttelseslovens § 15. Kommunen har derfor sendt kopi af dette brev til Miljøcenteret, jf. naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 6.

Varsling af besigtigelse

Kommunen vil besigtige ejendommen på den [dato, måned, år, tidspunkt], for at vurdere, om forholdet er lovliggjort. Kommunen opfordrer Dem til at deltage i besigtigelsen og derved have mulighed for at komme med bemærkninger til sagen. De er dog også velkommen til at komme med bemærkninger til sagen med almindelig post til [adresse] eller pr. e-mail til [@-adresse] eller pr. telefon til [navn og telefonnummer].

Med venlig hilsen

[Sagsbehandlerens navn og kontaktoplysninger]

Retssikkerhed

Det er kommunens vurdering, at der kan være tale om en lovovertrædelse, der kan medføre straf. I henhold til reglerne i retssikkerhedslovens § 10 (lov nr. 442 af 9. juni 2004) skal kommunen derfor gøre Dem opmærksom på, at de ikke har pligt til at give oplysninger, som kan have betydning under en eventuel straffesag. Det er således frivilligt, om De vil benytte Dem af Deres ret til at komme med bemærkninger til sagen. Hvis De vælger at udtale Dem, vil Deres oplysninger kunne blive anvendt senere.

Behandling af oplysninger

I forbindelse med sagsbehandlingen kan der ske behandling af oplysninger, som kan henføres til enkeltpersoner. Der kan fx være tale om, at tilsynsmyndigheden indhenter og opbevarer oplysninger om en ejendoms fysiske forhold. Ifølge persondataloven har personer, som sådanne oplysninger vedrører, ret til at få indsigt i oplysningerne, og ret til at få berigtiget forkerte oplysninger. Hvis du vil vide, hvilke oplysninger tilsynsmyndigheden behandler om dig, eller du mener, at kommunen behandler forkerte oplysninger, skal du kontakte sagsbehandleren.

Kopi sendt til:

-
-
-
-

Brevkseksempel 8: Politianmeldelse - reklameskilt i det åbne land

Politidirektøren i Skilteby
Stationsvej 1
4444 Skilteby

J.nr.
Sagsbehandler:
Den

Skiltning ved ejendommen Skiltevej 2, 4444 Skilteby.

Kommunen skal hermed anmode politiet om at vurdere, om der er baggrund for at rejse tiltale mod Anders Andersen og Gert Golfert for overtrædelse af naturbeskyttelseslovens § 21.

Sagen drejer sig om opsætning af et skilt på matr.nr. 1 a Ll. Skilteby, Skilteby, med adressen Skiltevej 2, 4444 Skilteby. Ejendommen ejes af Anders Andersen.

Skiltet er placeret ved indkørslen til ejendommen har bl.a. teksten ”Golfferie i Spanien – kontakt Golfert rejser på tlf.nr. 12 34 56 78”. Skiltet er betydeligt større end det tilladte på 0,25 m², jf. bekendtgørelse nr. 1328 om skiltning af 11. december 2006. Firmaet ”Golfert rejser” ejes af Gert Golfert.

Kommunen har i breve af [dato, måned, år] meddelt Anders Andersen og Gert Golfert, som henholdsvis ejer og bruger af ejendommen matr.nr. 1 a Ll. Skilteby, Skilteby, påbud om fjernelse af reklameskiltet senest den [dato, måned, år].

Påbuddet er udstedt med hjemmel i naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 5.

Ved besigtigelse af ejendommen den [dato, måned, år] har vi konstateret, at skiltet ikke er fjernet.

Der henvises i øvrigt til de vedlagte bilag og fotos fra sagen.

Med venlig hilsen

Brevkseksempel 9: Politianmeldelse – byggeri uden byggetilladelse

Politidirektøren i Byggerup
Stationsvej 1
4321 Byggerup

J.nr.
Sagsbehandler:
Den

Ejendommen matr.nr. 1 a Byggerup By, Byggerup, med adressen Byggerivej 1, 4321 Byggerup.

Hans Hansen, der er ejer af ovennævnte ejendom, har på trods af kommunens meddelelse af [dato, måned, år], om straks at standse byggeriet på ejendommen, fortsat byggearbejdet.

Dette er en overtrædelse af byggelovens § 16, og er strafbart efter byggelovens § 30, stk. 1, litra a.

Kommunen har ved besigtigelse på ejendommen [kl., dato, måned, år] konstateret, at byggeriet fortsat var i gang, idet to håndværkere arbejdede på tagkonstruktionen.

Ejeren var ikke til stede og de to nævnte håndværkere oplyste, at de intet kendte til kommunens meddelelse om at standse byggearbejdet.

Kommunen skal herefter anmode politiet om at vurdere sagen, herunder eventuelt foretage efterforskning med henblik på at afgøre, om der er grundlag for at rejse tiltale. Efter kommunens opfattelse foreligger der, som nævnt, en overtrædelse af byggelovens § 16, jf. § 30, stk. 1, litra a. Der bør i givet fald anvendes tvangsbøder efter retsplejelovens § 997, stk. 3, indtil byggearbejdet er standset.

Kopi af kommunens standsningsmeddelelse af [dato] vedlægges.

Kommunen har ikke andre sagsakter vedrørende byggeriet på ejendommen.

Kommunen bistår gerne politiet under sagens videre forløb. Henvendelse herom bedes rettet til [kontaktperson].

Med venlig hilsen

¹⁾ Jf. vandløbslovens kapitel 11. Som noget særligt kan der på vandløbslovens område foretages selvhjælpshandlinger uden dom og i særlige akutte tilfælde uden forudgående påbud.

²⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 1, planlovens § 63, stk. 1, og byggelovens § 17.

³⁾ Se byggelovens § 16 a, stk. 3, planlovens § 51, stk. 5, og naturbeskyttelsesloven § 73, stk. 5

⁴⁾ Jf. Folketingets Ombudsmands beretning 1966, s. 23.

⁵⁾ Jf. U.1985.501 H

⁶⁾ Jf. NKN afgørelse af 29.11.1995, j.nr. 33/500-0055 (NKO 95)

⁷⁾ Jf. NKN afgørelse af 20.10.1993, j.nr. 33/420-0032 (NKO 25)

-
- ⁸⁾ I denne vejledning er det valgt at bruge betegnelsen ”besigtigelse” for den del af tilsynet, der består i, at tilsynsmyndigheden fysisk tager ud på ejendommen for at oplyse sagen. Begrebet besigtigelse omfatter både udendørs og indendørs besøg.
- ⁹⁾ Naturbeskyttelseslovens § 76, stk. 1, sidste punktum, bestemmer, at: ”Legitimation skal forevises efter anmodning”. Det antages dog i praksis, at legitimationskortet – uanset den citerede lovbestemmelse – bør vises i alle tilfælde, hvor det ikke er åbenbart overflødigt, jf. betænkning 1039/1985, s. 95f, 99f og 139ff.
- ¹⁰⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 76, planlovens § 57, byggelovens § 19.
- ¹¹⁾ Lov nr. 442 af 9. juni 2004 om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter
- ¹²⁾ Jf. retssikkerhedslovens § 1, stk. 1
- ¹³⁾ ”Vejledning om anvendelse af retssikkerhedsloven på miljøområdet”, vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 7 2005.
- ¹⁴⁾ Der kan endvidere findes vejledning i Justitsministeriets generelle vejledning til loven: Justitsministeriets vejledning af 20. december 2004 om lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter.
- ¹⁵⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 76, planlovens § 57, byggelovens § 19
- ¹⁶⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 1, nr. 7. Planloven og byggeloven indeholder ikke tilsvarende bestemmelser.
- ¹⁷⁾ I naturbeskyttelsesloven og planloven findes en regel om, at kommunalbestyrelsen har pligt til at indberette ulovlige forhold, der ikke er omfattet af kommunalbestyrelsens tilsyn, til miljøministeren, jf. naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 6 og planlovens § 51, stk. 3. Miljøministeriet har ligeledes pligt til at indberette ulovlige forhold, der er omfattet af kommunalbestyrelsens tilsyn, til den pågældende kommunalbestyrelse, jf. naturbeskyttelseslovens § 73, stk. 6.
- ¹⁸⁾ Reglen findes i retssikkerhedslovens § 9, som også er behandlet i Miljøstyrelsens vejledning om anvendelse af retssikkerhedsloven på miljøområdet (Vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 7 2005), s. 20 ff.
- ¹⁹⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 1, planlovens § 63, stk. 1, og byggelovens § 17, stk. 1.
- ²⁰⁾ Tilsynsavgørelser kan påklages for så vidt angår fortolkningen af lovgrundlaget, jf. afsnit 0 om klage.
- ²¹⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 5, og vejledningens afsnit 0.
- ²²⁾ Jf. planlovens § 64, stk. 1, nr. 4, naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 1, nr. 6 og byggelovens § 30, stk. 1, litra c.
- ²³⁾ Jf. forvaltningslovens §§ 24-25
- ²⁴⁾ Jf. NKO 233/2001
- ²⁵⁾ Jf. forvaltningsloven § 26
- ²⁶⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1, planlovens § 62, stk. 1, og byggelovens § 25, stk. 1
- ²⁷⁾ Jf. forvaltningslovens § 19, stk. 2
- ²⁸⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1, planlovens § 62, stk. 1, og byggelovens § 25, stk. 1.
- ²⁹⁾ I visse tilfælde kan varslingen helt udelades, jf. forvaltningslovens § 19, stk. 2, og ovenfor under afsnit 0
- ³⁰⁾ Jf. planlovens § 63, stk. 2, byggelovens § 16 a, stk. 5, og naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 2.
- ³¹⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 3-5, planlovens § 63, stk. 3, og byggelovens § 17, stk. 3.
- ³²⁾ Byggeloven indeholder i § 20 en bestemmelse om politiets bistand til at skaffe adgang til ejendommen og til at gennemføre afspærring og rømning efter byggelovens § 18.
- ³³⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 92, stk. 1, planlovens § 63, stk. 3, og byggelovens § 29, stk. 1.
- ³⁴⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 4.
- ³⁵⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 74, stk. 5.
- ³⁶⁾ Følger direkte af naturbeskyttelseslovens § 78, stk. 1, sidste pkt.
- ³⁷⁾ Se fra praksis NKO nr. 150, marts 1998 (j.nr. 97-131/300-0001).
- ³⁸⁾ Jf. planlovens § 58, stk. 1, nr. 4.
- ³⁹⁾ Se fra praksis NKO nr. 373, januar 2006 (j.nr. 03-33/200-0270).
- ⁴⁰⁾ Jf. byggelovens § 23.
- ⁴¹⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 2.
- ⁴²⁾ Jf. planlovens § 60, stk. 2, bestemmer, at klager i landzonesager skal sendes til kommunalbestyrelsen. Andre klager indgives til naturklagenævnet.
- ⁴³⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3.
- ⁴⁴⁾ Jf. NKN afgørelse af 12. august 2002 (j.nr. 97-133/350-0019) og NKN afgørelse af 17. november 2006 (j.nr. NKN-133-00013).
- ⁴⁵⁾ Jf. planlovens § 60, stk. 3.
- ⁴⁶⁾ Jf. byggelovens § 24, stk. 3.
- ⁴⁷⁾ Jf. også afsnit 0.
- ⁴⁸⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens §§ 89 – 91, planlovens § 64 og byggelovens § 30
- ⁴⁹⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens §§ 89 – 91, planlovens § 64 og byggelovens § 30
- ⁵⁰⁾ Også overtrædelser af bygningsreglementerne er strafbelagt, idet bygningsreglementerne lovteknisk set er bekendtgørelser udstedt i medfør af byggeloven.
- ⁵¹⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 9.

-
- ⁵²⁾ Jf. straffelovens almindelige regler, straffelovens § 93, stk.1, nr. 1.
- ⁵³⁾ Jf. kapitel 2 om tilsynsmyndighedens tilsynspligt.
- ⁵⁴⁾ Jf. styrelseslovens §§ 50 a og 61.
- ⁵⁵⁾ Jf. retsplejelovens § 997, stk. 1.
- ⁵⁶⁾ Jf. retsplejelovens § 529.
- ⁵⁷⁾ Jf. retsplejelovens § 997, stk. 1.
- ⁵⁸⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 89, stk. 2.
- ⁵⁹⁾ Jf. straffelovens § 75, naturbeskyttelsesloven § 89, stk. 5.
- ⁶⁰⁾ Jf. naturbeskyttelseslovens § 28 om henkastning af affald.
- ⁶¹⁾ Jf. retsplejelovens § 997, stk. 3.
- ⁶²⁾ For så vidt angår ulovlig helårsbeboelse i sommerhuse skal kommunen pålægge den pågældende tvangsbøder i medfør af planlovens § 51 a, stk. 5. Sådanne tvangsbøder falder automatisk væk hvert år den 1. april, hvor beboelsen igen bliver lovlig.
- ⁶³⁾ Jf. retsplejelovens § 997 og ovenfor under pkt. 0.
- ⁶⁴⁾ Jf. retsplejelovens §§ 175 ff.
- ⁶⁵⁾ Jf. retsplejelovens § 180
- ⁶⁶⁾ Jf. retsplejelovens § 641, stk. 1.
- ⁶⁷⁾ Jf. retsplejelovens § 645, stk. 1.
- ⁶⁸⁾ Jf. retsplejelovens § 651.
- ⁶⁹⁾ Jf. retsplejelovens § 643.
- ⁷⁰⁾ Jf. retsplejelovens § 642.
- ⁷¹⁾ Jf. retsplejelovens § 644.
- ⁷²⁾ En såkaldt justificationssag.
- ⁷³⁾ Jf. retsplejelovens § 648, jf. §§ 634 – 639.
- ⁷⁴⁾ Jf. retsplejelovens § 646.